

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Petr Doubrava

**Mediální obraz Kubánské krize v
dobovém československém tisku**

Bakalářská práce

Praha 2011

Autor práce: **Petr Doubrava**

Vedoucí práce: **PhDr. Jakub Končelík, Ph.D.**

Oponent práce:

Datum obhajoby: 2011

Hodnocení:

Bibliografický záznam

DOUBRAVA, Petr. *Mediální obraz Kubánské krize v dobovém československém tisku*. Praha, 2011. 46 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Jakub Končelík, Ph.D.

Anotace

Bakalářská práce s názvem „Mediální obraz kubánské krize v dobovém československém tisku“ si klade za cíl popsat způsob, jakým informovaly tištěné hromadné sdělovací prostředky v roce 1962 o průběhu kubánské raketové krize, nejvyhrocenějšího momentu tzv. studené války. Práce se snaží podat ucelený obraz o tom, jaké informace se k tématu krize objevily na stránkách třech dobových československých periodik - Rudém právu, Mladé frontě a Lidové demokracii - a porovnat je se skutečnými historickými událostmi tak, jak je dnes známe. V úvodu autor popisuje historii Kuby a vztahů jednotlivých aktérů krize. V další kapitole je nastíněna situace a míra regulace v dobových československých médiích, které ovládala komunistická strana. Jádrem práce tvoří analýza názorů uveřejněných v tehdejší tisku, které předchází výklad historických událostí spojených s krizí.

Annotation

The bachelor thesis „Media image of Cuban missile crisis in of the day Czechoslovak newspapers“ aims to describe the way how the mass media in 1962 informed of the Cuban missile crisis, which was the biggest confrontation between United States of America and Soviet Union during the Cold war. The work presents compact image of the crisis that appeared in three of the day Czechoslovak dailies: Rudé právo, Mladá fronta and Lidová demokracie and compare them with the real historical facts as we know them today. It starts with historical background and relationship among involved

countries. Next chapter illustrates the situation in of the day Czechoslovak media that were under control of communistic party. In the core of the work the author analyses opinions published in mentioned dailies which is supplied by historical facts linked to crisis.

Klíčová slova

Kubánská raketová krize, cenzura, československý tisk, Rudé právo, Mladá fronta, Lidová demokracie

Keywords

Cuban missile crises, censorship, czechoslovak press, Rudé právo, Mladá fronta, Lidová demokracie

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Vlastní text práce bez anotací a příloh má celkem 84 894 znaků s mezerami, tj 46 normostran.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 4. ledna 2011

Petr Doubrava

.....

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval panu PhDr. Jakobovi Končelíkovi, Ph.D. za odborné vedení práce a podnětné rady.

ÚVOD	2
1 HISTORIE	5
1.1 <i>Úvod</i>	5
1.2 <i>Poválečná Evropa a vznik studené války</i>	5
1.2.1 <i>Studená válka v plném rozmachu</i>	7
1.3 <i>Kubánsko-americké vztahy</i>	7
1.4 <i>Kubánsko-sovětské vztahy</i>	10
2 ČESKOSLOVENSKÝ TISK PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE	12
2.1. <i>Cenzura</i>	14
2.2 <i>Zohledňované deníky</i>	18
2.2.1 <i>Rudé právo</i>	18
2.2.2 <i>Mladá fronta</i>	19
2.2.3 <i>Lidová demokracie</i>	20
3 UDÁLOSTI BĚHEM KUBÁNSKÉ RAKETOVÉ KRIZE	22
3.1 <i>Operace Anadyr</i>	22
4 MEDIÁLNÍ OBRAZ KRIZE VE SLEDOVANÝCH DENÍCÍCH	28
4.1 <i>Před zahájením blokády</i>	28
4.2 <i>Středa 24. října 1962</i>	29
4.2.1 <i>Ostatní příspěvky</i>	31
4.3 <i>Čtvrtek 25. října 1962</i>	32
4.3.1 <i>Ostatní příspěvky</i>	33
4.4 <i>Pátek 26. října 1962</i>	34
4.4.1 <i>Ostatní příspěvky</i>	36
4.5 <i>Sobota 27. října</i>	36
4.6 <i>Neděle 28. října</i>	38
4.7 <i>Ukončení krize</i>	39
ZÁVĚR	40
SUMMARY	42
POUŽITÁ LITERATURA	44

ÚVOD

Téma své bakalářské práce si autor vybral z důvodu dlouhodobého zájmu o historii a mezinárodní vztahy. Kubánská raketová krize proto byla ideální volbou. Události, které se odehrály na sklonku října roku 1962, kdy Spojené státy americké zahájily námořní blokádu „ostrova svobody“, se právem řadí mezi nejzásadnější okamžiky světových dějin. Svět byl již více než jedno desetiletí rozdělen na dva nesmiřitelné tábory a domácím tisku, který byl zcela poslušný komunistickému režimu, poskytly události v dalekém Karibském moři příležitost k upevnění vůdčího postavení socialistického vidění světa ve společnosti.

Díky odtajnění archívních dokumentů týkající se krize nám obě zúčastněné strany, Sovětský svaz a Spojené státy americké, poskytly velice přesné informace o jejím průběhu. Ve světle těchto důkazů bude velice zajímavé sledovat dva rozdílné příběhy. Předpokládám totiž, že se popis událostí na stránkách dobového tisku bude značně lišit od historického výkladu událostí. Fakta byla v době totality nepodstatná, sdělovací prostředky byly pod naprostou kontrolou řídicích orgánů vedoucí strany a účelově tajily nebo naopak propagovaly informace, které udržovaly morálku lidu v přijatelných mezích. Lživé, smyšlené a „ideově upravené“ příspěvky se staly nedílnou součástí novin a denně tak působily na statisíce až miliony čtenářů.¹

Počátky událostí směřujících ke kubánské raketové krizi se podle zkoumání některých historiků datují až do období konce druhé světové války. Pro tuto práci ale bude důležité období vyhocení krize, které začalo vyhlášením námořní blokády Spojených států vůči Kubě dne dvacátého druhého září roku 1962. Následující týden, kdy obě supervelmoci stanuly na pokraji jaderné války, bude jádrem předkládané bakalářské práce. Studované období ve vybraném tisku se neomezuje pouze na tento týden. Součástí práce je i rekapitulace období před zahájením a po ukončení

¹ „Komunistické instituce rozhodovaly o vzniku a zániku každého časopisu, novin, o jejich nákladu, obsahovém zaměření a o obsazení vedoucích funkcí v redakcích.“ KAPLAN, Karel, TOMÁŠEK, Dušan. *O cenzuře v Československu v letech 1945-1956*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994, s. 13.

blokády. Celkové zkoumané období tak představuje dny od 17. října do 4. listopadu 1962.

Pro srovnání historických faktů s publikovanými příspěvky si autor vybral následující deníky – *Rudé právo*, které ve svém výběru, jakožto hlavní prorežimní tiskovinu, nemohl opomenout; *Mladou frontu*, která představuje, i přes pevné ukotvení v systému režimní moci, mladší a nepatrně otevřenější pohled na svět a *Lidovou demokracii*, která bude spíše doplňkem k již zmíněným titulům. Přesto, že jsou ve výběru tři periodika, předpokládáme, že se příspěvky v nich nebudou příliš odlišovat a leckdy budou naprosto shodné.

První kapitola je věnována historickému vývoji rozdělení světa po druhé světové válce a vztahům mezi jednotlivými aktéry kubánské krize. Nejvíce informací autor čerpal z knihy Richarda Gotta – *Kuba, Nové dějiny*.² Druhá kapitola popisuje stav, v jakém se nacházel československý tisk v područí komunistického režimu a shrnuje historii deníků, ze kterých bylo čerpáno. Pro tuto část byly nejvíce využity knihy historiků Karla Kaplana a Dušana Tomáška *O cenzuře v Československu v letech 1945-1956* a dále knihy Bohumíra Bartoše *Psychologie propagandy, Řeč komunistické moci*, jejímž autorem je Petr Fidelius a *Pozor cenzurováno! aneb ze života soudružky cenzury* od Dušana Tomáška.³

Ve třetí části práce jsou uvedena historická fakta o průběhu samotné kubánské krize, kde autor nejvíce čerpal z publikací Vladimíra Nálevky *Horké krize studené války, Karibská krize a Studená válka*,⁴ které jsou uceleným

² GOTT, Richard. *Kuba Nové dějiny*. Praha: BB/art s.r.o., 2005. 460 s. ISBN 80-7341-678-6.

³ KAPLAN, Karel, TOMÁŠEK, Dušan. *O cenzuře v Československu v letech 1945-1956: studie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994. 183 s. ISBN 80-85270-38-2.

BARTOŠ, Bohumír. *Psychologie propagandy. Vybrané kapitoly*. První vydání. Praha: Práce, 1981. 248s. ISBN 24-08381.

FIDELIUS, Petr. *Řeč komunistické moci*. První vydání. Praha: Triáda, 1998. Edice paprsek. 224 s. ISBN 80-86138-03-8.

TOMÁŠEK, Dušan. *Pozor, cenzurováno! aneb ze života soudružky cenzury*. Praha: MV ČR, 1994. 157 s. ISBN 80 85821-16-8.

⁴ NÁLEVKA, Vladimír. *Horké krize studené války*. První vydání. Praha: Vyšehrad, 2010. 200 s. ISBN 978-80-7429-011-4.

NÁLEVKA, Vladimír. *Karibská krize*. Praha: IVS, 2002. 244s. ISBN 80-85866-89-7.

NÁLEVKA, Vladimír. *Studená válka*. První vydání. Praha: Triton, 2003. 234 s. ISBN 80-7254-327-X.

průvodcem tímto obdobím. V následující kapitole se již věnujeme samotnému průběhu krize na stránkách sledovaných deníků. Formou historické srovnávací analýzy se autor pokusí vyřešit otázku, jak a do jaké míry se lišilo tehdejší vyobrazení krize s dějinnou interpretací skutečných událostí, které v sovětském bloku zůstávaly dlouho tajné. Po několik dní bylo vybrané téma hlavní zprávou dne, zprávy o krizi zabíraly většinu vydání, noviny otiskovaly i mnoho článků v různých souvislostech a k tématu se vyjadřovali i známé osobnosti tehdejší doby.

Od schválených tezí se tato bakalářská práce liší sledovaným obdobím. Původně bylo zamýšleno prostudovat jednotlivé deníky od září do listopadu 1962. Přestože mezi jednotlivými zainteresovanými státy panovali napjaté vztahy, nic až do zahájení blokády nenasvědčovalo tomu, že ke krizi dojde, a tak bylo období zkráceno na cca týden před vznikem Kubánské krize a týden po jejím mírovém vyřešení. Autor, na návrh svého konzultanta, též pozměnil název práce. Spojení „v soudobém československém tisku“ bylo nahrazeno výrazem „v dobovém československém tisku“.

Citované pasáže jsou doslovným přepisem z uvedených publikací a nijak v nich není upravováno používání tučného písma ani jiných podob textu, což platí zejména pro citace ze zohledněných periodik.

1 Historie

1.1 Úvod

Kubánská raketová krize, o které bude tato bakalářská práce pojednávat, byla bezpochyby jedním z nejvýznamnějších a nejvyhrocenějších okamžiků studené války. Představa totální destrukce Země nukleární válkou ale nakonec přiměla politické elity Spojených států a Sovětského svazu, aby po zdoluhavých jednáních plných vzájemného osočování a zastrašování podepsaly dohodu o ústupcích. Jaké důvody vedly k tomu, že se svět na podzim roku 1962 dostal až na pokraj jaderné apokalypsy?

1.2 *Poválečná Evropa a vznik studené války*

Pro hledání odpovědi na tuto otázku se musíme vrátit o přibližně dvacet let nazpět, kdy Evropu sice ještě okupovalo hitlerovské Německo, ale Spojenci již začínali získávat převahu a osvobozovali jednotlivé státy z fašistického područí. Poválečné uspořádání evropského kontinentu, které bylo ovlivněno rychlým postupem Rudé armády a dohodou Spojenců o rozdělení Německa do čtyř okupačních zón, přineslo jeho rozštěpení.⁵ Stanovení demarkační linie mezi sovětskými a západními vojsky mělo v konečné podobě za následek téměř padesátileté soupeření dvou ideologií. Při svém projevu na univerzitě v americkém Fultonu v roce 1946 nazval Churchill tuto linii „*železnou oponou*“, která byla podle jeho slov spuštěna „*od Štětína na Baltu po Terst na Jadranu*“.⁶ Na jedné straně tak stanulo bolševické Rusko v čele s diktátorem Stalinem, na straně druhé demokratičtí spojenci západních mocností s vedoucím postavením Spojených států amerických (USA), Velké Británie a Francie. Rusko, i přes navržené americké plány o hospodářsky soběstačném a spolupracujícím Německu, nadále usilovalo o udržení své okupační zóny v Německu, která by sloužila jako jakési nárazníkové pásmo před západní Evropou, s vládou poslušnou Sovětskému svazu.

⁵ DUROSELLE, Jean-Baptiste. *Dějiny Evropy*. Praha: Fortuna Print, 2005, s. 383.

⁶ NÁLEVKA, Vladimír. *Studená válka*. Praha: TRITON, 2003, s. 15.

Rozchod Spojenců z druhé světové války se potvrdil na jaře roku 1947, kdy vyhlásil prezident USA Harry Truman změnu v zahraniční politice země a pronesl před americkým Kongresem projev, ve kterém varoval před rozpínavostí komunistické ideologie a naopak vyjádřil potřebu pomáhat svobodným národům finančně a ekonomicky, aby se podařilo dosáhnout jejich hospodářské a tím i politické stability.⁷ V té chvíli měl na mysli především Řecko a Turecko, které přišly o finanční podporu Velké Británie, a hrozilo, že se moci v obou zemích chopí komunisté. Spojené státy proto zprostředkovaly oběma zemím pomoc a v létě roku 1947 byla tato pomoc nabídnuta všem ostatním evropským zemím. Rusko, a následně na jeho příkaz i ostatní státy v jeho sféře vlivu, mezi něž patřilo i Československo, ale americký plán na rozsáhlou hospodářskou pomoc, tzv. Marshallův plán, odmítly.⁸ Rok poté už nedávná vítězová válka stanuli definitivně proti sobě. Stalin se rozhodl zablokovat přístup do západních sektorů Berlína a Američané proto začali ze svých základen v okolí Berlína zásobovat uzavřené části města leteckým mostem. První vážný střet studené války málem vyústil v další ozbrojený konflikt. Američané přemístili své strategické nukleární bombardéry na základny do Velké Británie, Sověti zvýšili počet svých divizí ve východní zóně Německa na 5:1 oproti americkým v západních zónách, ale nakonec se vše podařilo urovnat bez jediného výstřelu a Rusko blokádu odvolalo.⁹ Nastalá situace však vedla k definování nového uspořádání v poválečném Německu. Vznikly dva samostatné německé státy – Německá spolková republika jako součást západního světa a z původní sovětské zóny vznikla Německá demokratická republika. Berlín se sice stal hlavním městem druhé jmenované, ale stále byl pro komunisty otevřenou ranou, protože se Západu podařilo udržet své zóny uprostřed města. Východní Němci tak mohli odcházet do východního Berlína, odtud přejít do jeho západní části a z něj dále na Západ.

Než byla v roce 1961 na příkaz sovětského vůdce Nikity Chruščova postavena "berlínská zeď", neprostupná hranice mezi východní a západní

⁷ NÁLEVKA, Vladimír. *Horké krize studené války*. Praha: Vyšehrad, 2010, s. 15.

⁸ DUROSELLE, Jean-Baptiste. c.d., s. 386.

⁹ BRIGGS, Asa. *Kdy, kde, proč & jak se to stalo*. Reader's Digest Výběr, 2002, s. 380.

částí města, odešlo přes východní Berlín na Západ přibližně dva milióny lidí, především vysoce kvalifikovaní odborníci.¹⁰

1.2.1 Studená válka v plném rozmachu

Komplikované soupeření, především ve zbrojení a dobývání vesmíru, dovedlo USA a SSSR, nově utvořené supervelmoci, na počátku šedesátých let dvacátého století ke střetu ve sporu kolem Kuby. Tento největší ostrov v Karibském moři, vzdálený pouhých 144 km od jižního cípu poloostrova Florida, tedy amerického území, se na dva týdny stal nejsledovanější zemí planety. Hlavními protagonisty tohoto sporu se stali mladý energický americký prezident John Fitzgerald Kennedy a sovětský vůdce Nikita Sergejevič Chrusčov, člověk sice polovzdělaný, ale jinak obratný manipulátor s komunistickou nomenklaturou.¹¹ Nastiňme si nyní, jaké byly výchozí vztahy jednotlivých zemí, které se kubánské raketové krize přímo zúčastnily.

1.3 Kubánsko-americké vztahy

Vzájemné politické vztahy těchto dvou zemí se začaly vážněji utvářet na přelomu 19. a 20. století, kdy Američané osvobodili Kubánce od čtyřsetleté nadvlády Španělů. Následná čtyřletá americká okupace Kuby (1898-1902) skončila dodatkem k nově vznikající kubánské ústavě, která dávala sice ostrovnímu státu omezenou nezávislost, ale USA si v něm ponechalo právo kdykoliv na ostrově vojensky zasáhnout nebo si na něm budovat stálé vojenské základny, čehož Američané využili hned v roce 1903 a postavili velkou základnu v zátocě Guantánamo. Tento tzv. *Plattův dodatek* byl zrušen až v roce 1934, ale měl zhoubný vliv na kubánsko-americké vztahy až do konce dvacátého století. Spojené státy zasáhly do ostrovní politiky vojenskou silou ještě v letech 1906-1909, v roce 1912 a v letech 1917-1923. Vždy to ale bylo na přání kubánských vůdců, kteří nebyli schopni zajistit mír a bezpečnost na ostrově. Je ovšem pravdou, že americké jednotky spíše chránily investice svých obyvatel, kteří po zrušení otroctví na Kubě v roce 1868 skoupili zkrachovalé plantáže a ovládli obchod s cukrem, než se reálně zajímaly o nacionální boje na Kubě.¹²

¹⁰ BRIGGS, Asa. c. d., s. 380.

¹¹ NÁLEVKA, Vladimír. *Horké krize studené války*. Praha: Vyšehrad, 2010, s. 71.

¹² GOTT, Richard. *Kuba Nové dějiny*. Praha: BB/art, 2005, s. 148-149.

V roce 1952 se k moci dostal proamericky orientovaný Fulgencio Batista. Bývalý prezident země, který vykonával funkci již v letech 1940-1944, se postavil do čela vojenského převratu, kterým byla svržena občanská vláda. Batista sliboval boj proti přebujelé korupci a zrušení vlády politických stran. I přesto, že měl nový režim širokou podporu veřejnosti, našli se i odpůrci z řad Ortodoxní strany kubánského lidu, jejímž stoupencem byl i Fidel Castro.¹³

Tento mladý právník s levicovými názory (nar. 1926) naplánoval a 26. července 1953 provedl útok na kasárna Moncada, ale jeho akce skončila naprostým fiaskem. Většina útočníků byla zabita nebo popravena, Castro byl zatčen. U soudu se hájil sám a jeho závěrečná řeč se stala manifestem Castrovy revoluční organizace, Hnutí 26. července.¹⁴ Castro byl propuštěn na amnestii v roce 1955 a rychle dospěl k názoru, že k výměně režimu vede pouze ozbrojené povstání a odletěl do Mexika, kde i přes prvotní obtíže dokázal vycvičit několik desítek revolucionářů, se kterými se vydal na sklonku roku 1956 zpět na Kubu. Po několika nezdarech se mu podařilo zformovat významný partyzánský odpor a počátkem roku 1959 přimět Batistu k odchodu do exilu.¹⁵

Američané byli v názorech na vývoj Kuby rozděleni. Eisenhowerova vláda podporovala Batistu do posledního okamžiku, liberálové a část CIA se spíše stavěli na stranu revoluce.¹⁶ Vládu USA znepokojoval především fakt, že se ke Castrovým stoupencům řadí i komunisté a krajní radikálové.¹⁷ Tyto úvahy nebyly liché, protože mezi první provedené akce revoluční vlády patřila pozemková reforma, která obsahovala klauzuli, že v budoucnu budou moci půdu na ostrově vlastnit pouze Kubánci, což vyděsilo zejména americké pozemkové vlastníky a majitele cukrovarů na ostrově.¹⁸ V průběhu roku 1960 se vůdci kubánské revoluce začali stále více přiklánět k Sovětskému svazu, na což Američané reagovali v červenci téhož roku pozastavením dovozu kubánského cukru a o měsíc později zastavili veškeré obchodní styky s ostrovem. Chtěli tak destabilizovat revoluční režim, protože USA bylo největším obchodním partnerem Kuby. Ztráty významného odběratele, rychle využil Sovětský svaz

¹³ Tamtéž, s. 189-190.

¹⁴ NÁLEVKA, Vladimír. *Studená válka*. Praha: TRITON, 2003, s. 127.

¹⁵ SYRUČEK, Milan. *Na prahu atomové války*. Praha: Epoque, 2008, s. 232.

¹⁶ GOTT, Richard, c. d., s. 211.

¹⁷ Tamtéž, s. 229.

¹⁸ Tamtéž, s. 220.

a okamžitě se nabídl, že cukr určený pro americký trh odkoupí.¹⁹ Castro reagoval na americké embargo o tři měsíce později, když vyhlásil znárodnění veškerého většího amerického majetku na ostrově, což zahrnovalo cukrovary, banky, ropné rafinérie, elektrárenské a telekomunikační firmy, vše v hodnotě přibližně jedné miliardy dolarů.²⁰ Vztahy USA ke Kubě značně ochladly a politici v Bílém domě začali plánovat svržení režimu. Nakonec se Američané rozhodli pro podporu kubánského exilového hnutí a naplánovali invazi na Kubu, která by vrátila ostrov do západního světa. Jednotky exulantů, bez přímé americké spoluúčasti, čítající asi čtrnáct stovek mužů vycvičených CIA ve Střední Americe, se vylodily v dubnu roku 1961 v Zátocě sviní, ale jejich akce znamenala jeden z největších omylů zahraniční politiky USA ve dvacátém století. Vylodění bylo špatně naplánované a chaoticky organizované, což vedlo k totálnímu fiasku a během dvou dnů bylo přes sto útočníků zabito a dalších 1200 jich bylo zajato. Později, v prosinci roku 1962, byli vězni vyměněni do USA za potraviny a léky v hodnotě 53 miliónů dolarů.²¹ Fidel Castro nechal bezprostředně po invazi zatknout 200 tis. disidentů, aby zabránil vypuknutí povstání mezi Kubánci.

Po této katastrofě se vztahy mezi oběma zeměmi ještě více zhoršily a situace se vyvinula až v osobní nepřátelství Fidela Castra a J. F. Kennedyho, který nastoupil do úřadu prezidenta USA počátkem roku 1961 a jako zarytý antikomunista kritizoval předchozího prezidenta Eisenhowera, že dopustil vznik socialistického státu na Kubě. Američané se téměř okamžitě pustili do další operace pod vedením Roberta Kennedyho, s kódovým označením *Mongoose* (Mangusta), jejímž cílem bylo vyvolat na Kubě nepokoje a svrhnout režim, krajním řešením byl i atentát na Castra.²² V březnu roku 1962 ale americká administrativa operaci *Mangusta* odložila s konstatováním, že její úspěšné realizování by vyžadovalo vojenskou invazi USA, čemuž i přes velký nátlak armádní generality prezident Kennedy odolával. Castro byl o existenci tohoto plánu detailně informován a plně si uvědomoval, co to pro jeho zemi znamená a začal se proto stále více přiklánět k Sovětskému svazu.

¹⁹ GOTT, Richard, c. d., s. 235.

²⁰ Tamtéž, s. 235.

²¹ Tamtéž, s. 247.

²² JONES, Howard. *Zátoka sviní*. Praha: BB/art, 2009, s. 192.

1.4 Kubánsko-sovětské vztahy

První diplomatické krůčky udělaly obě země v roce 1943, kdy bylo na Kubě zřízeno velvyslanectví Sovětského svazu. Velvyslancem se stal Andrej Gromyko, který stejnou funkci zastával souběžně i v USA. Počáteční přátelské vztahy s Batistovou první vládou, byly zpřetrhány příklonem následujících kubánských prezidentů k antikomunistickému postoji ostatních zemí Latinské Ameriky. Po převratu z roku 1952 byly diplomatické vztahy ze strany Sovětského svazu přerušeny úplně. Vše se změnilo po vítězství Castrovy revoluce v roce 1959. Rusové si uvědomili nutnost změny svého postoje a založili v Moskvě speciální akademii, která produkovala španělsky mluvící odborníky na Latinskou Ameriku. Ti následně začali pracovat jako diplomaté, špioni a poradci v kubánských státních podnicích.²³

Autor kubánské pozemkové reformy Jimenéz navštívil ještě v roce 1959 ruskou obchodní výstavu v New Yorku a přesvědčil Castra, aby ji uspořádal i na Kubě. Výstava proběhla v únoru 1960 a obě strany během ní diskutovaly o ekonomických a obchodních otázkách, které by Kubu vymanily z ekonomické závislosti na USA.²⁴ V květnu 1960 Moskva plně uznala kubánský revoluční režim a Sověti s ostrovem navázali diplomatické vztahy.²⁵ Po zahájení amerického embarga ostrova, ochotně převzali veškerou produkci cukru určenou pro USA. Jednalo se o čistě politické rozhodnutí, neboť Sovětský svaz byl v jeho produkci zcela soběstačný. Když Rusové později přislíbili, že zaplní i mezeru v kubánském dovozu, stala se ostrovní republika nejvzdálenějším sovětským spojencem s velmi strategickou polohou u amerických břehů. Již v průběhu roku 1961 se na Kubě objevily první sovětské zbraně a v prosinci podepsaly obě země komuniké, ve kterém se Kuba otevřeně hlásí k politice Sovětského svazu a Castro sám sebe označil marxistou-leninistou.²⁶ Následně *„byly vydány pokyny, aby se na Kubě vytvořila nová komunistická strana podle sovětských zásad. Měla se zrodit z popela nešťastné politické aliance, která byla v předchozích měsících narychlo slepena dohromady, aby spravovala revoluci. Když si teď Castro podal žádost o členství jako socialistický*

²³ GOTT, Richard, c. d., s. 232.

²⁴ Tamtéž, s. 233.

²⁵ NÁLEVKA, Vladimír. *Horké krize studené války*. Praha: Vyšehrad, 2010, s. 110.

²⁶ GOTT, Richard, c. d., s. 250.

*soudruh, doufal, že si zajistí záruky sovětské vojenské podpory, které by takové členství jistě v sobě zahrnovalo.*²⁷

²⁷ GOTT, Richard, c. d., s. 250.

2 Československý tisk po druhé světové válce

Propagandista by měl znát mezinárodní události (a stále je sledovat) z podstaty své profese. Obrací se ve svých materiálech ke statisícům (v televizi k miliónům) občanů, kteří jsou citliví na jeho improvizaci a odmítají ji. /.../ Mějme v patrnosti všechny zvláštnosti socialistické propagandy, všechny směry mezinárodního vývoje. /.../ Musíme se také naučit cítit objektivní pravdu, že žádná událost na světě nevznikla izolovaně od jiných událostí, že všechny mají své příčiny ideologické, politické a ekonomické.²⁸

Československá tištěná média prošla po druhé světové válce velkou krizí. Komunisté brzy po válce obsadili důležité vládní posty, ze kterých mohli tisk kontrolovat a poté, co se v únoru 1948 dostali definitivně k moci, nastolili tvrdá cenzurní opatření. Ihned zastavili vydávání stovek českých novin, nepreferovanému periodickému tisku výrazně omezili přísun papíru a donutili mnoho významných novinářských osobností ke změně zaměstnání. Situaci trefně nastínil tehdejší ministr informací a člen vedení komunistické strany Václav Kopecký: „Nyní máme v rukou tiskárny, papír, nakladatelství.“²⁹ Zavedením každodenní kontroly nad sdělovacími prostředky se z vydávaných periodik staly nástroje k boji za komunistické ideály. Tisk měl burcovat třídní vědomí a fungovat jako organizátor výstavby socialismu. Aby se tyto vytyčené cíle dařilo naplňovat, musel mu být vštípen komunistický slovník. Důraz byl kladen na „ideově přesné“ vyložení faktů a na vytváření kultu komunistické strany, Sovětského svazu, Klementa Gottwalda a Josifa Stalina. Názor mas formulovala propaganda, která byla povýšena téměř na umění.³⁰ Režim pečlivě hlídal každý mediální výstup a teoretické příručky s pokyny o přístupu k propagandě, ať již české nebo sovětské produkce, se staly nedílnou součástí novinářské práce. Vzorem českého novináře byly

²⁸ BARTOŠ, Bohumír. *Psychologie propagandy. Vybrané kapitoly*. Praha: Práce, 1981, s. 57.

²⁹ KAPLAN, Karel, TOMÁŠEK, Dušan. *O cenzuře v Československu v letech 1945-1956*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994, s. 35.

³⁰ Komunismus chápe propagandu jako pozitivní a nepostradatelnou součást přechodu společnosti od socialismu ke komunismu. „Je to vlastně stěžejní úkol socialistické propagandy. Vědomě a cílevědomě působit na myšlení a jednání člověka. /.../ Zhruba řečeno – buržoazní propaganda působí antikomunisticky, a proto nehumánně, protipokrokově, zpátečnický. Hájí starý, umírající svět. Socialistická propaganda hájí svět nový, moderní, svět komunistické budoucnosti.“ BARTOŠ, Bohumír. c. d., s. 12.

sovětští komunističtí žurnalisté, kteří disponovali kompletním výčtem pozitivních socialistických vlastností a stáli se nedosažitelným profesním ideálem. Vedení komunistické strany si velice silně uvědomovalo potřebu kvalitní propagandy, a proto strana kladla důraz na zajištění důkladného vzdělání pro novináře. *„Propagandistovo vzdělání musí být mnohem hlubší než vzdělání například inženýra stavaře. /... / Propagandista novinář musí být rovněž vzdělán ve svém vlastním oboru, kromě toho ale musí mít značné vědomosti o všech odvětvích národního hospodářství, musí mít velké znalosti o umění, kultuře, výchově, musí vědět o sociální politice, zdravotnictví, tělovýchově, kybernetice, chemii, kosmonautice a kromě toho nebo včetně toho musí mnoho vědět i o profesi onoho inženýra stavaře. Stejně tak musí být vzdělán v oblasti diplomacie, ideologie, politologie a podobně.“*³¹

Redakce také vysílaly budoucí novináře na pracovní stáže do sovětských deníků, aby se zdokonalili v taktice propagandy a mohli tak uvědoměle působit na československého čtenáře. Mimo propagandy zajišťovali novináři a jejich nadřízení také kontrapropagandu, jež se dělila na obrannou a útočnou. Obranná zajišťovala aktuální reakce na výpady nepřátelské propagandy a útočná představovala *„frontální útok na imunitu zahraničního společenského vědomí.“*³² *„Víme, že dobrá propaganda vychovává. Totéž lze říci o kontrapropagandě. Pomáhá domácí propagandě vychovávat vlastní občany a současně vychovává zahraniční občany, aby jejich myšlení a jednání vůči nám korespondovalo se zásadami mírového soužití. Můžeme tedy hovořit o rozdílných **strategických cílech** propagandy a kontrapropagandy. Strategický cíl propagandy: vychovávat socialistické občany. Strategický cíl kontrapropagandy: upevňovat tuto výchovu doma a zahraničního člověka vychovávat tak, aby myslel a jednal v kategoriích mírové koexistence.“*³³

Se stále větší propastí mezi Východem a Západem bylo nutné popisovat věci dvojím způsobem, socialisticky a kapitalisticky. Vysvětlování pojmů bylo často zdlouhavé a v duchu marxismu-leninismu. Od tohoto

³¹ BARTOŠ, Bohumír. c. d., s. 29.

³² Tamtéž. s. 141.

³³ Tamtéž. s. 141.

diskurzu se tisk odchýlil jen málokdy. Představy komunistů o úloze sdělovacích prostředků vycházely z Leninovy teorie o tisku jako o „kolektivním organizátorovi a propagátorovi“ politiky strany, a tak strana za pomoci důsledné a soustavné propagandy vychovávala oddané čtenáře, izolované od „nevhodných“ informací a orientované vůči ideám strany.³⁴ Petr Fidelius, který se podrobně zabýval analýzou komunistického jazyka, poukazuje i na to, že je na novinových stránkách často pojem „strana“ nahrazen mnohem sympatičtějším výrazem „lid“. Tento výraz je používán především tam, kde by použití slova „strana“ mohlo vyvolat negativní emoce čtenářů. *„Jen považme, jak by to vypadalo, kdyby byl Gottwald prohlásil: «vůle strany bude v této zemi zákonem».*³⁵

2.1. Cenzura

„Za komunismu hrála cenzura podstatnou roli v soustavě monopolů, které jsou nosnými sloupy všech totalitních režimů. Promyšlenou selekcí informací a ochranou komunistické ideologie se významně podílela na získání a udržení politické nadvlády a „státního“ vlastnictví úzké skupiny osob podřízených zájmům cizí mocnosti.“³⁶

Cenzura se v komunistickém Československu týkala všech sdělovacích prostředků masového typu, mezi které patřil tisk, rozhlasové a později i televizní vysílání a odbor ministerstva informací, který byl z počátku za cenzuru zodpovědný, hlídal i veškeré umělecké produkce, výstavy a plakáty. Díla odpůrců režimu byla zakázána a v letech 1952-1953, kdy se strana rozhodla pro očištění veřejných knihoven od protisovětské literatury a děl T. G. Masaryka a E. Beneše, zlikvidovaly podle odhadů komunistické úřady v Československu přes dvacet sedm miliónů knih.³⁷ Protisovětské knihy posílaly knihovny především do Ústavu dějin KSČ, díla Masaryka, Beneše a jiných pravicových politiků do dalších 45 knihoven.

³⁴ KONČELÍK, Jakub. *Cenzura*. In *Slovníková příručka k československým dějinám 1948-1989*. První vydání. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2006, s. 562 (XIII, 15) Dostupný z WWW: http://publication.fsv.cuni.cz/attachments/226_koncelik_cenzura.pdf.

³⁵ FIDELIUS, Petr, c. d., s. 44.

³⁶ KAPLAN, Karel, TOMÁŠEK, Dušan. c. d., s. 7.

³⁷ ČULÍK, Jan. *Historie cenzury v Čechách. Část pátá: Od roku 1945 do současnosti*. Britské listy [online]. 10. 8. 1998. [cit. 2010-10-18]. Dostupný z WWW: <http://www.britskelisty.cz/9808/19980810d.html>

„Zůstávalo v nich po jednom exempláři zakázaných knih, ostatní byly zničeny.“³⁸

Po komunistickém puči v únoru 1948 převzal dohled a řízení nad hromadnými sdělovacími prostředky nový orgán ÚV KSČ s názvem Kulturní rada. Její vliv ale začal brzy uvadat a faktický dohled nad dodržováním cenzury převzalo kulturně propagační oddělení ÚV KSČ a jeho příslušné krajské a okresní pobočky. Tisk spadal pod tiskový odbor komunistické strany a redakcím zasílal závazné politické směrnice, hlídal jejich dodržování a podle potřeby dosazoval straně oddané „kádry“ do jejich vedení. Trval také na dodržování „stranické linie“, za kterou byli šéfredaktoři zodpovědní a v případě pochyb měli povinnost požádat tiskový odbor o konečné rozhodnutí.³⁹ Dalším krokem bylo v listopadu 1950 zavedení funkce dohlížejších redaktorů⁴⁰, kteří pracovali přímo v redakcích a měli za úkol zneškodnit případné sabotéry z řad redaktorů.

Všechny tyto kontrolní mechanismy vedly k tomu, že se noviny po obsahové stránce víceméně sjednotily a redaktoři vytvářely frázovitě, jednostranné a povrchní články, které navíc kvůli zdlouhavým byrokratickým schvalovacím procesům pozbývaly na aktuálnosti a účinek novin tak rapidně klesal.

První cenzurní úřad vznikl až více než pět let po komunistickém puči. Podle sovětského vzoru byl vládním usnesením č. 17/1953 vytvořen samostatný úřad s názvem Hlavní správa tiskového dohledu (HSTD). Svou činnost zahájil 1. srpna 1953 a další vládní usnesení v září 1953 ho převedlo pod správu ministerstva vnitra. Úřad kontroloval veškerý denní tisk, rozhlas a Československou tiskovou kancelář (ČTK). V prosinci 1954 k tomu přibylo nařízení kontrolovat výši nákladů a rozsah novin a časopisů, což přispělo k tomu, že se Rudé právo stalo deníkem s výsadním postavením.⁴¹ Cenzurní úřad měl dvě hlavní pobočky – v Praze a v Bratislavě, a zástupce na všech krajských správách ministerstva vnitra. Do vedoucích funkcí dosazoval stranický tajemník absolventy politických škol, ředitele a jeho zástupce jmenovala sama vláda a oba byli přímo odpovědní náměstkovi ministra vnitra.

³⁸ KAPLAN, Karel, TOMÁŠEK, Dušan. c. d., s. 15.

³⁹ Tamtéž. s. 14.

⁴⁰ Tamtéž. s. 14.

⁴¹ Tamtéž. s. 41.

Prvním vedoucím – později náčelníkem – pražské pobočky se stal František Kohout, který ve funkci vydržel až do roku 1962, kdy ho vystřídal Eduard Kovářík. Úřad se formoval díky průběžným konzultacím se sovětskými experty z moskevské centrály Glavlitu (ruský ústřední cenzurní úřad, založený v roce 1922, který měl finální slovo ve schvalování tištěných materiálů) bez jakékoliv zákonné opory. Počátkem roku 1955 dosáhl počet zaměstnanců HSTD čísla 95, z toho bylo 54 cenzorů, dle slovníku Ministerstva vnitra „plnomocníků“. ⁴² Jejich stavy se měly postupně zvýšit na 271 stálých pracovníků, ale v květnu roku 1956 jich bylo pouze 196. ⁴³ Většina pracovníků byla tzv. „operativních“, kteří působili přímo v redakcích. „Operativní“ zaměstnanci měli za úkol kontrolovat stránkové obsahy podepsané hlavním redaktorem, znovu schvalovat signální výtisky k rozšiřování a také museli schvalovat veškeré texty od Československé tiskové kanceláře. ⁴⁴ Významnými pomocníky cenzorů byli externí spolupracovníci v okresech, kteří se rekrutovali z řad tamních aparátů KSČ. ⁴⁵ „Kvalita plnomocníků byla katastrofální. Dle dokladu z roku 1963 mělo 34,9 % cenzorů základní školu, nižší střední 16,8 %, maturitu 32,9 %, vysokou školu 15,4 %. Stranickou školu absolvovalo 1,6 % a 23,4 % cenzorů mělo vystudovanou Univerzitu marxismu-leninismu.“ ⁴⁶ Zásahy byly rozděleny na T – tajné a O – ohledně obecného zájmu, což byla dost vágní formulace, která se často stávala předmětem sporů s redaktory. Pojem „obecný zájem“ dostal v roce 1955 „reálnější“ obrysy, když byl formulován tak, aby zabránil šíření „údajů a skutečností, které nesmějí být v obecném zájmu zveřejňovány“. ⁴⁷ Pokud si cenzor nebyl jistý, směřoval svůj dotaz

⁴² „Označení „cenzor“ se oficiální místa vyhýbala jako čert kříží, tento termín byl přece zprofanován „buržoazní předmnichovskou republikou.“ TOMÁŠEK, Dušan. c. d., s. 12.

⁴³ Tamtéž, s. 12.

⁴⁴ KAPLAN, Karel, TOMÁŠEK, Dušan. c. d., s. 46.

⁴⁵ TOMÁŠEK, Dušan. c. d., s. 12.

⁴⁶ CYSAROVÁ, Jarmila. *Cenzura: Hlavní správa tiskového dohledu*. Totalita.cz [online]. Kap. Vzdělání cenzorů [cit. 2010-10-18]. Dostupný z WWW: http://totalita.cz/vysvetlivky/cenzura_01.php

⁴⁷ Samo vedení HSTD přiznává ve zprávě z 15. října 1956, že „pro výklad pojmu „obecný zájem“ byla od samého počátku dána zásada, že nelze připustit rozšiřování věcí, údajů a zpráv a případně i skrytých útoků, které škodí našemu státu a naší straně (!) Pozornost pracovníků tiskového dohledu byla v uplynulých obdobích zaměřována zvláštními pokyny ministra vnitra nebo III. oddělení ÚV KSČ tak, jak to vyžadovala situace. To znamená, že výklad pojmu „obecný zájem“ záležel především na politické vyspělosti, všeobecných znalostech a schopnostech jednotlivých pracovníků TD, což sebou neslo různé negativní rysy...“ TOMÁŠEK, Dušan. c. d., s. 10.

na nadřízené ve stálé politické službě nebo na zaměstnance tiskového odboru ÚV KSČ, který nezankl a nadále zajišťoval dohled nad „stranickým řízením“ HSTD a měl definitivní slovo v klíčových otázkách cenzury. Každý cenzor měl svoje číslo, které se uvádělo i v tiráži novin, knih, filmů atd.⁴⁸ Součástí HSTD bylo v tisku, rozhlasu a následně i v televizi Oddělení zvláštních úkolů, které prověřovalo a doplňovalo kartotéku údajů spadajících pod státní tajemství (kontrola materiálů vydávaných Národním shromážděním, Kanceláří prezidenta republiky a Úřadem předsednictva vlády) a sestavovalo pokyny ve věcech obecného zájmu.⁴⁹

V polovině padesátých let se stranický a státní aparát odhodlal, na základě zjištění, že podoba tisku neodpovídala požadavkům čtenářů a byla málo účinná, k restrukturalizaci tištěných médií. Za hlavní priority vytyčil zlepšení politického zpravodajství, požadoval detailnější zpracování rozborů mezinárodních událostí a doporučil využívat více humoru, satiry a dopisů čtenářů. Krátkodobé uvolnění poměrů, dovolující novinářům kritičtější pohled na úlohu strany, skončilo v roce 1958, kdy proběhly třídně politické prověrky a nejvíce postiženými se stali právě ti, kteří se o dva roky dříve významně angažovali v uvolnění cenzurních opatření.

V první polovině 60. let se stupňoval tlak kulturních pracovníků, spisovatelů, redaktorů periodik, rozhlasu i televize za zrušení cenzury v zájmu tvůrčí svobody, čehož se zmínění pracovníci dočkali v roce 1966, kdy HSTD zanikla. Cenzura získala v témže roce oporu v československém právním systému. To fakticky znamenalo přiznání a definování její existence a zároveň její legalizaci, což dávalo novinářům možnost napadnout její rozhodnutí u soudu. Cenzurní úřad se přejmenoval na Ústřední publikační správu (ÚPS) a navenek přestal být součástí ministerstva vnitra. *„Dosavadní náčelník se stal předsedou. Byly potlačeny uniformy a nastolen civil. Podle zákona č. 81/1966 odpovídal za činnost ÚPS „ministr určený vládou.“ Kterýpak to asi byl? Stačí nahlédnout do spisů ze začátku roku 1967, abychom zjistili, že pupeční šňůra mezi cenzurou a vnitrem nebyla*

⁴⁸ KONČELÍK, Jakub. *Cenzura. In Slovníková příručka k československým dějinám 1948-1989*. První vydání. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2006, s. 562 (XIII, 15) Dostupný z WWW: http://publication.fsv.cuni.cz/attachments/226_koncelik_cenzura.pdf.

⁴⁹ TOMÁŠEK, Dušan. c. d., s. 10.

přerušena.⁵⁰ Případy porušení státních a dalších tajemství byly posuzovány stejně jako v éře HSTD, striktní zákazy „ve věci obecného zájmu“ se ale staly přežitkem a o vhodnosti zákazů se mohlo diskutovat.⁵¹ V průběhu dvou následujících let své existence si ale úřad nebyl schopen vybudovat dostatečně silnou autoritu a stále více šéfredaktorů si dovolilo uveřejňovat informace, které nebyly úřadem schváleny. Ústřední publikační správa byla usnesením nové vlády 13. června 1968 legislativně zrušena. V té době měla 289 pracovníků, počet spolupracovníků a aktivistů vyčíslen nebyl.⁵² Vše se ale rychle vrátilo ke starým pořádkům po okupaci naší republiky zeměmi Varšavské smlouvy v srpnu roku 1968. Už 13. září tohoto roku přijalo Národní shromáždění zákon č. 127 „o některých přechodných opatřeních“⁵³ v oblasti tisku a ostatních informačních prostředků.

2.2 Zohledňované deníky

2.2.1 Rudé právo

První číslo Rudého práva (RP) vyšlo 21. září 1920 jako ústředního list levicové Československé strany sociálně demokratické. Již následující rok, přesněji 18. května 1921⁵⁴, se RP stalo deníkem nově vzniklé Komunistické strany Československa. Za první republiky bylo několikrát krátkodobě úředně zastaveno jeho vydávání (většinou na 1-3 měsíce). V roce 1928 to bylo například z důvodu pokusů „*strany komunistické v Praze i na venkově rušiti výtržnostmi průběh oslav 10. výročí založení republiky*“⁵⁵ Současné s denním vydáním vycházel i večerník – v letech 1920-1928 jako Rudé Právo – Večerník, v letech 1928-1934 jako Rudý večerník. V září 1938 bylo

⁵⁰ Autor zde uvádí příklad „zcivilňování“ úřadu: Kádrovým rozkazem č. 244 z 12. července 1967 byl ze služebního poměru propuštěn příslušník SNB a bývalý zástupce náčelníka HSTD pplk. Kovář, který se vzápětí objevuje jako náměstek předsedy ÚPS, pochopitelně už bez titulu podplukovník vnitř. TOMÁŠEK, Dušan. c. d., s. 147.

⁵¹ Tamtéž. s. 147.

⁵² Tamtéž. s. 152.

⁵³ Zákon č. 127 zabezpečil „všestrannou péči o rozvoj periodického tisku a ostatních hromadných informačních prostředků“, zřídil „Úřad pro tisk a informace, na Slovensku Slovenský úřad pro tisk a informace“, jejichž úkolem bylo „jednotně usměrňovat a kontrolovat činnost“ všech sdělovacích prostředků. V § 3 tohoto zákona se „pozastavuje účinnost § 17 zákona č. 81/1966 Sb.“, který obsahoval sdělení, že cenzura je nepřipustná. TOMÁŠEK, Dušan. c. d., s. 153.

⁵⁴ KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. století. Praha: Portál, 2010, s. 1.

⁵⁵ ŽÁČEK, Pavel. Tiskový pořádek před 15. březnem 1939. Cenzurní opatření za zvýšeného ohrožení republiky. *Pamět a dějiny* [online]. 2009, č. 2, s. 6. (cit. 2010-10-16). Dostupný z WWW: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad0902/005-021.pdf>.

RP oficiálně zakázáno, protože rozdmýchávalo nenávist vůči fašismu, což mohlo vyhrotit již tak napjaté vztahy s hitlerovským Německem.⁵⁶ Díky předchozím zkušenostem vydavatelů a celého stranického aparátu s přípravou ilegálních tiskovin, vycházelo RP s různou pravidelností během celé druhé světové války. Poslední ilegální číslo vyšlo 1. května a o pět dní později již vyšlo první legální číslo.

Po komunistickém puči v roce 1948 a příklonu země k sovětskému zřízení se RP stalo hlavním tištěným sdělovacím prostředkem v Československu. Jako jediný deník podléhalo přímo ÚV KSČ, mělo neomezený přístup k papíru, mohlo si dovolit platit i několik reportérů v zahraničí, čímž nemuselo tolik využívat služeb Československé tiskové kanceláře, jak tomu bylo u ostatních deníků. Zavedením povinného předplatného si zajistilo i stabilní prodejnost. Denní náklad se pohyboval okolo 990 000 ks.⁵⁷

Rudé právo vycházelo v roce 1962 čtyřicátým třetím rokem. Jedno vydání stálo třicet haléřů, nedělní noviny vyšly na padesátník. Šéfredaktorem byl v letech 1958-68 Oldřich Švestka. Měsíční předplatné doručované Poštovní novinovou službou vyšlo na osm korun. Deník vycházel každý den kromě pondělí.

Rudé právo nepřestalo vycházet ani po sametové revoluci. V září 1990 založil tehdejší šéfredaktor RP Zdeněk Porybný akciovou společnost Borgis, část akcií nabídl dalším členům redakce a od 1. ledna 1991 začali vydávat vlastní „levicový list“. Z úvodní stránky také zmizelo podtitulní konstatování, že se jedná o list komunistické strany. V září 1995 se deník přetransformoval úplně a změnil název na Právo. Zdeněk Porybný zůstal majitelem a šéfredaktorem Práva až do současnosti.

2.2.2 Mladá fronta

Deník Mladá fronta (MF) byl založen v roce 1945, první číslo vyšlo 9. května 1945,⁵⁸ a z počátku byl nestranným listem mladých intelektuálů. Mezi členy první redakce byl například divadelní a literární kritik Sergej

⁵⁶ ŽÁČEK, Pavel. c. d., s. 6.

⁵⁷ VILDOVÁ, Marta. O privatizaci deníku Mladá fronta. Britské listy [online]. 16. 6. 2005, kap. 4.2 MF před privatizací [cit. 2010-10-18]. Dostupný z WWW: <http://www.blisty.cz/art/23779.html>. ISSN 1213-1792.

⁵⁸ KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. c. d., s. XV.

Machonin nebo režisér Jan Grossmann, šéfredaktorem se stal básník Jaromír Hořec.⁵⁹ Deník se po únorovém puči a zestátnění tiskáren nevyhnul odlivu čtenářů, který postihl celý československý tisk, a tak byly na podzim roku 1953 redakci stanoveny nové cíle. Vydavatel, kterým byl Ústřední výbor Československého svazu mládeže (ÚV ČSM) se rozhodl ustoupit od nezáživných politických statí a ideologických článků a místo toho posílila role aktuálních zpráv. Prioritním obsahem deníku se staly informace o životě a práci mladé generace v tehdejší Československu a ostatních socialistických zemích a zprávy o politických, kulturních a sportovních událostech. Jako deník se zaměřením na dospívající mládež věnovala MF velkou pozornost grafice, fotografiím, komiksovým ilustracím a satíře. Rozpočet novin nebyl neomezený, a proto jeho zpravodajství z většiny záviselo na přebírání materiálů z ČTK, která měla zpravodaje ve všech zemích sovětské sféry vlivu.

Redakce sídlila v Panské ulici na pražském Novém Městě. Deník vycházel každý den s výjimkou pondělí. Denní náklad MF se v 50. letech pohyboval okolo 100 000 výtisků, v 60. letech vzrostl na 312 000 výtisků, což ji řadilo na třetí místo za Rudé právo (1 020 tis.), a Práci (391 tis.).⁶⁰

V roce 1962 stálo nedělní vydání padesát haléřů, v ostatní dny byly noviny k dostání za třicet haléřů.

2.2.3 Lidová demokracie

Lidová demokracie (LD) vznikla přejmenováním Lidových listů, které vycházely v letech 1919-45. První číslo LD vyšlo 12. května 1945. Noviny vydávala Československá strana lidová jako svůj ústřední list. Ústřední redakce sídlila v Praze na Karlově náměstí a v letech 1948-1963 ji vedl Rostislav Petera.

Deník musel od začátku nástupu komunistů k moci, vzhledem ke své čtenářské obci, která inklinovala k církevním hodnotám, čelit těžké situaci a prakticky nemohl získat mezi ostatními tituly silné postavení. Vládní aparát, prostřednictvím HSTD, důsledně kontroloval rozsah i obsah jednotlivých vydání a veškeré odchylky tvrdě postihoval. Zpravodajství tak nebylo zdaleka

⁵⁹ VILDOVÁ, Marta. c. d., Kap. 4.2.

⁶⁰ KONČELÍK, Jakub, VEČERA, Pavel, ORSÁG, Petr. c. d., s. 201.

tak rozsáhlé jako u ostatních sledovaných deníků, veškeré zahraniční zpravodajství bylo z důvodu nižšího rozpočtu výhradně závislé na materiálech od ČTK nebo sovětské agentury TASS a i grafika listu a ilustrace byly jednodušší než u předešlých sledovaných deníků. Náklad se v 50. letech pohyboval pod 100 tis., v 60. letech se průměrný počet výtisků dostal až nad 250 tis., což řadilo LD na čtvrté místo mezi nejčtenějšími deníky.⁶¹

V roce 1962 stál jeden výtisk stejně jako ostatní sledované deníky – 50 haléřů v neděli, 30 haléřů v ostatní dny a vycházel také šestkrát týdně mimo pondělí.

⁶¹ KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. c. d., s. 201.

3 Události během kubánské raketové krize

Oficiálně získala kubánská raketová krize světovou pozornost až v pondělí 22. října roku 1962, kdy prezident Spojených států J. F. Kennedy vystoupil v televizním vysílání a oznámil, že na Kubě byla objevena sovětská vojenská síla s řadou ramp pro útočné rakety a dodal, že každá z těchto raket by byla schopná dopravit nukleární hlavici tisíc mil, což znamená ohrožení pro celý americký kontinent. Vzápětí prohlásil, že na tuto hrozbu bude USA reagovat námořní bloádou ostrova a „všechny lodě směřující na Kubu z libovolné země nebo přístavu, pokud se zjistí, že obsahují náklady útočných zbraní, budou vráceny zpět.“⁶² Američané v tu dobu věděli o rozmístění raket více než týden, protože jejich průzkumné letadlo pořídilo snímky odpalovacích ramp rozmístěných na ostrově již 14. října a prezident Kennedy byl o situaci informován vojenskou generalitou o dva dny později. Rozhodl se ale tuto skutečnost uchovat v tajnosti, dokud se svými poradci nevymyslí způsob, jak nastalou situaci řešit. Jak k rozmístění raket na ostrově došlo?

3.1 Operace Anadyr

S postupným utužováním sovětsko-kubánských vztahů po nástupu Fidela Castra k moci, požádala Kuba svého nového spojence o zajištění ochrany před další možnou vojenskou intervencí USA na ostrově. Požadavky kubánského vedení na způsob pomoci nebyly nijak specifikovány, a tak se Rusové ujali úkolu po svém. Dodnes je jejich motivace předmětem sporu historiků. Obrana Kubu jakožto „bratrské“ země byla jistě důležitým faktorem, ale prvořadým zájmem se spíše jeví dosažení strategické rovnováhy v rozmístění nukleárních sil, ve kterém Sověti za USA zaostávali. Američané totiž o rok dříve rozmístili své rakety Jupiter v Turecku, poblíž sovětských hranic. Neméně tu také jistě zapůsobil fakt, že si Chruščov potřeboval upevnit svou pozici doma i v zahraničí. Nekompromisní politika vůči Západu tak měla být i demonstrací síly směrem k domácím kritikům a komunistickým vůdcům Číny, kterým se nelíbil odklon Chruščova od Stalinových idejí.⁶³ V hlavách sovětských prominentů se proto zrodila operace Anadyr, krycí

⁶² GOTT, Richard. c. d., s. 259.

⁶³ NÁLEVKA, Vladimír. *Karibská krize*. Praha: IVS, 2001, s. 67.

název pro uskutečnění plánovaného rozmístění raket v Karibiku. Poprvé byla tato možnost projednávána sovětským vedením v dubnu 1962 a podle svědectví zúčastněných soudruhů se již koncem května téhož roku rozhodlo o jejím uskutečnění, aniž by o tom byli informováni kubánští vůdci.⁶⁴ Castro, i když si původně myslel, že by stačila sovětsko-kubánská vojenská dohoda, která by USA naznačila, že v případě útoku na Kubu hrozí sovětská odvěta, nakonec s rozmístěním raket souhlasil. Následně Raúl Castro, mladší bratr Fidela a ministr obrany, ve spolupráci s velitelem raketových sil SSSR Sergejem Birjusovem, prozkoumali ostrov a dohodli se na umístění raket a doprovodných jednotek. Birjusov při této cestě Raúla Castra detailně informoval o povaze vojenského arzenálu a o počtech dislokovaných sovětských vojáků. Rusové chtěli udělat dojem a nabídli Kubě vsutku gigantickou vojenskou pomoc. Rozmístěno mělo být 44 tis. vojáků, čtyřicet odpalovacích ramp (z nichž 24 mělo nést jaderné hlavice).⁶⁵ K ochraně vzdušného prostoru ostrova bylo určeno čtyřicet dva proudových bojových stíhaček MiG-21 a třicet dva bombardérů Iljušin 28, které sice měly taktické úkoly, ale i tyto již zastaralé stroje mohly být jadernými nosiči.⁶⁶ Vše měla doplňovat dvanácti-členná ponorková flotila s jadernými raketami na palubě.⁶⁷ Sověti předpokládali, že jim celá operace zabere pět měsíců. Kubánské vedení s rozmístěním souhlasilo, ale přirozeně se zajímalo o to, jak Sověti dokáží přesun tak obrovského množství vojenské techniky zamaskovat před USA. Počátkem července se vypravil Raúl Castro do Moskvy a snažil se ještě přimět Rusy, aby obě země podepsaly pouze vojenskou dohodu. Instruován svým bratrem, který se nechtěl stát loutkou kterékoliv světové supervelmoci, položil sovětskému vůdci Chruščovovi otázku – co se stane, když bude operace vyzrazena v jejím průběhu? Podle kubánské verze odpověděl sovětský vůdce pro něj typickou hrubou větou: „*Nemějte obavy, Kennedyho chytnu za koule a přinutím ho, aby vyjednával. Koneckonců oni nás obklopili základnami v Turecku a jinde.*“⁶⁸ Obě strany navrhly podobu vojenské smlouvy, která měla být podepsána v prosinci

⁶⁴ GOTT, Richard. c. d., s. 252.

⁶⁵ NÁLEVKA, Vladimír. *Horké krize studené války*. Praha: Vyšehrad, 2010, s. 112.

⁶⁶ Tamtéž. s. 112.

⁶⁷ GOTT, Richard. c. d., s. 254

⁶⁸ Tamtéž. s. 254.

v Havaně. Návrh obsahoval ustanovení, že jaderný arzenál spadá výhradně pod sovětské velení.⁶⁹ Kubánská strana se ještě jednou pokusila přesvědčit Rusy o veřejném oznámení chystané smlouvy o obraně, a proto vyslal Castro v srpnu Che Guevaru do Moskvy. Ten navštívil Chruščova na Krymu, ale sovětský vůdce dal jasně najevo, že smlouvu podepíše až koncem roku v Havaně. Nejspíše se obával, že při odhalení operace by bylo snadnější vyjednávat s USA pouze dvoustranně, bez Kubánců, kteří by mohli přilévat olej do ohně.

Ruské jednotky začaly do Havany přijíždět koncem srpna, a po malých jednotkách se pod rouškou tmy přesouvali k určeným stanovištím na ostrově. Počátkem října dorazily i lodě s jadernými hlavicemi a byly uloženy ve skladu v městečku Bejácul blízko Havany, kde zůstaly až do 26. října, kdy byly dopraveny do odpalovacích sil.⁷⁰

Spojené státy americké byly již počátkem září informované o tom, že se kolem Kuby něco děje. Vysoko létající průzkumná letadla odhalila odpalovací rampy a USA neuniklo ani rozmístování sovětských sil na ostrově. Prezident Kennedy proto požádal Kongres o povolání 150 tis. záložníků a k vyhlášení vojenských manévrů v Karibském moři. Kongres přijal 20. září rezoluci opravňující Kennedyho zahájit ozbrojený konflikt v případě, že se na Kubě upevní vojenská moc a bude bezprostředně ohrožena bezpečnost USA.⁷¹

V úterý 16. října, dva dny po pořízení snímků rozmístěných sovětských raket na Kubě, které zajistil špionážní letoun U-2 americké armády, se sešel na žádost prezidenta Kennedyho v Bílém domě krizový štáb a hledal možnosti řešení⁷². Ministr obrany, Robert McNamara, vyjádřil své obavy nad leteckým úderem: „*Pokud se stanou operativními před leteckým útokem, nevěřím, že bychom mohli udeřit dříve, než mohou být odpáleny.*“⁷³ Svou řeč doplnil o fakt, že dolet raket je 600 až 1000 mil a jako další cíle by musely být zničeny letiště a řídicí centra, což by si vyžádalo tisíce dalších

⁶⁹ GOTT, Richard. c. d., s. 256.

⁷⁰ Tamtéž. s. 256.

⁷¹ NÁLEVKA, Vladimír. *Karibská krize*. Praha: IVS, 2001, s. 86.

⁷² Tamtéž. s. 88.

⁷³ GOTT, Richard. c. d., s. 258.

kubánských životů. Kennedy se k invazi stavěl zdrženlivě a pouze prohlásil, že jeho prioritou je odstranění raket.

Ve čtvrtek 18. října se Kennedy setkal s ministrem zahraničí SSSR Andrejem Gromykem. Americký prezident i přesto, že měl jasné důkazy o existenci raket na Kubě, Gromykovi nic neprozradil a ten sám trval na svém stanovisku, že Sověti žádné rakety na ostrově neinstalují.⁷⁴ Mezitím se Kubánci začali obávat zvýšeného rizika, protože na americkou základnu Guantánamo, která leží na Kubě, začali ve velkém přijíždět americké jednotky a rodiny vojáků základnu naopak opouštěly. Castro předpokládal, že USA chystá invazi na ostrov, zmobilizoval přes 250 tis. záložníků, a požádal svého velvyslance v OSN o svolání mimořádného jednání Rady bezpečnosti.⁷⁵ Sovětské velení na ostrově obdrželo z Moskvy pokyny ke zvýšení bojové připravenosti, která se ale netýkala jaderného arzenálu, protože se, stejně jako Američané, obávali možného důsledku jeho použití. O situaci byli v pondělí 22. října informováni i američtí klíčoví spojenci v Evropě a Kennedy zaslal Chruščovovi dopis, ve kterém stálo: „*Spojené státy v žádném případě nepřipustí, jakékoli narušení mocenské rovnováhy sil. Akce, které jsou vedeny proti přítomnosti sovětských raket středního a dlouhého doletu na Kubě, je nutné považovat za minimum opatření, jež jsou nezbytná pro odstranění hrozby bezpečnosti zemím západní hemisféry. Spojené státy budou také čelit všem pokusům o narušení jejich vlivu a odpovědnosti v Západním Berlíně a budou hájit své politické zájmy i silou.*“⁷⁶ Tentýž den večer vystoupil Kennedy v televizi a oznámil světu situaci, před kterou se ocitl. Odmítl letecké útoky i invazi a vyhlásil námořní blokádu ostrova. Jen místo slova „blokáda“ použil mírnější termín „karanténa“. Kennedy upřesnil, že blokáda se týká dovozu útočných zbraní a všechny lodě, na kterých se takový náklad najde, nebudou na Kubu vpuštěny. Američané totiž díky pořízeným snímkům předpokládali, že Rusové ještě nemají na Kubě všechny komponenty pro kompletaci jaderných raket a chtěli jim tak zabránit v dovozu zbylých součástí. Kennedy se také obrátil na Radu bezpečnosti a požádal ji o přijetí americké rezoluce

⁷⁴ NÁLEVKA, Vladimír. *Karibská krize*. Praha: IVS, 2001, s. 90.

⁷⁵ GOTT, Richard. c. d., s. 258-259.

⁷⁶ NÁLEVKA, Vladimír. *Karibská krize*. Praha: IVS, 2001, s. 93-94.

požadující „rychlé odstranění a stažení všech útočných zbraní z Kuby pod dohledem pozorovatelů OSN.“⁷⁷ Svůj projev ukončil emotivním prohlášením „porobenému lidu Kuby“, ve kterém projevil lítost nad tím, jak je jejich kubánští revoluční vůdci zradili a stali se součástí mezinárodního spiknutí. Nejvyšší sovětské vedení diskutovalo celou noc a výsledkem byla Chruščovova odpověď Kennedymu, zasláná hned druhý den, v níž stálo: „Zbraně dodané na Kubu mají vyložené obranný charakter a slouží pouze k její zástitě. Doufám, že vláda Spojených států projeví dostatek zdravého rozumu a zruší Vámi vyhlášená opatření, která jinak mohou mít katastrofální následky pro celosvětový mír.“⁷⁸ Castro také reagoval na Kennedyho projev a jeho vystoupení v televizi bylo útokem na USA. Připomenul americké pokusy o ovládnutí ostrova a v závěru upozornil na možnost použití jaderných zbraní.⁷⁹ Mezitím se sešel Robert Kennedy, bratr prezidenta a tehdejší ministr spravedlnosti, s nově jmenovaným velvyslancem SSSR ve Spojených státech Anatolijem Dobryninem a oznámil mu, že prezident Kennedy ztrácí důvěru vůči funkcionářům Sovětského svazu.

Námořní blokáda byla zahájena o den později, 24. října 1962 a svět stanul na pokraji nukleární apokalypsy. Chruščov totiž prohlásil, že se nedá zastrašit a sovětské lodě budou blokádu ignorovat. Nejspíše ho k tomu vedl fakt, že ten den měl do Havany dorazit zbytek nákladu jaderných hlavic a nechtěl, aby lodě byly zadrženy na moři. Američané zvýšili bojovou pohotovost na maximální stupeň a vojáci obou táborů po celé planetě čekali, co přinesou následující chvíle. „Byly to kritické okamžiky; prezident Kennedy se neustále tázal sebe i svého okolí, zda to nejsou poslední okamžiky míru. V 10.25 přišla osvobozující zpráva od šéfa CIA McCona – sovětské lodě se zastavily na linii blokády.“⁸⁰ Začala diplomatická jednání, v jejichž průběhu Chruščov poprvé přiznal existenci raket na ostrově. Chruščov poté navrhl Kennedymu, že své rakety odstraní, pokud USA nezaútočí na ostrov. Prezident Kennedy, vzhledem k tomu, že invazi na ostrov za této situace neplánoval, s úlevou takovou nabídku přijal. Trval však na tom, že na stažení raket musí dohlížet pozorovatelé OSN, což Chruščov přijal. Jediným, kdo

⁷⁷ GOTT, Richard. c. d., s. 258

⁷⁸ NÁLEVKA, Vladimír. *Karibská krize*. Praha: IVS, 2001, s. 98.

⁷⁹ GOTT, Richard. c. d., s. 260.

⁸⁰ NÁLEVKA, Vladimír. *Horké krize studené války*. Praha: Vyšehrad, 2010, s. 115.

tuto podmínku odmítl, byl Castro, ten ovšem nebyl brán jako rovnocenný partner.⁸¹ V sobotu 27. října se situace naposledy vyhroutil, když bylo nad Kubou sestřeleno letadlo U-2. Armádní velení to považovalo za přípravu SSSR k válce a požadovalo okamžitý úder, s čímž Kennedy nejprve předběžně souhlasil, ale po rozhovoru se svým bratrem svůj postoj změnil.⁸² Chruščov poslal do Washingtonu další dopis, ve kterém požadoval stažení amerických jaderných raket i z Turecka a Itálie. Odpověď od Roberta Kennedyho bylo ovšem daleko razantnější: „*Stáhněte rakety do 48 hodin, nebo je odstraníme my! To není ultimátum, to je prosté konstatování skutečnosti a Rusové to musí pochopit.*“⁸³ Spojené státy také slíbily, že nezaútočí na Kubu a stáhnout své rakety z Turecka. V neděli 28. října se po dlouhých jednáních ÚV KSSS soudruzi rozhodli akceptovat americké podmínky a napětí se začalo uvolňovat. Blokáda byla formálně zrušena 20. listopadu a z Kuby vypluly lodě převážející zpět do SSSR jaderné zbraně a většinu doprovodných jednotek.

Poučeny z vývoje krize odešly všechny tři strany. Mezi Washingtonem a Moskvou byla zavedena horká linka. Američany příjemně překvapila solidarita spojenců a poznali, že komunisté rozumí jen rozhodným hrozbám. Sověti si naopak uvědomili, že na „imperialisty“ vojensky nemají. Pro samotné Kubánce to byla velice hořká zkušenost, která vedla k tomu, že Castro už nikdy neměl k Sovětskému svazu v mezinárodních otázkách stejnou důvěru. Oficiální kubánský historik krizového období v roce 1962, Tomás Díez Acosta, v jehož názorech se odráží Castrova stanoviska, cítil pocit zklamání a hořkosti a deziluze, který pocházel z „*ubohé politické role Sovětského svazu, který přistoupil na všechny požadavky Spojených států a ponechal Kubu ve velmi složité situaci.*“⁸⁴

⁸¹ GOTT, Richard. c. d., s. 262.

⁸² NÁLEVKA, Vladimír. *Karibská krize*. Praha: IVS, 2001, s. 113.

⁸³ Tamtéž. s. 118.

⁸⁴ GOTT, Richard. c. d., s. 263.

4 Mediální obraz krize ve sledovaných denících

4.1 Před zahájením blokády

V deníku RP se první zpráva o možné eskalaci napětí v karibské oblasti objevila ve vydání z úterý 16. října 1962. V článku s názvem „*Další provokace proti Kubě*“, vydaného ČTK jsou krátce popsány čtyři události, které se týkají Kuby a USA – americké vojenské letadlo proletělo nad Kubou; neznámá loď ostřelovala v noci kulomety kubánskou jachtu, usmrtila dva lidi a poté odplula severním směrem (USA leží na sever od Kuby); kostarický list *Adelante* napsal, že se v Hondurasu soustřeďuje početné vojsko připravené k invazi na Kubu a poslední příspěvek popisuje snahu USA tlačit na ostatní země NATO, aby přestaly s Kubou obchodovat⁸⁵. Doslova totožný článek se ve stejný den objevuje i v MF a zmiňuje všechny čtyři události popsáné výše plus je zpráva doplněna o informace, že SSSR zaslalo USA nótu, ve které protestuje proti zadržení nákladu cukru v portorickém přístavu San Juan.⁸⁶ O dva dny později, 18. října, se v RP objevuje fotka z demonstrace vůči politice USA proti Kubě před budovou OSN v New Yorku, na které je zachyceno několik demonstrantů s transparentem, že USA dluží Kubě odškodnění za invazi v Zátocě sviní. Vydání RP z 19. října přináší článek Emila Šípa, newyorského dopisovatele RP, který popisuje lehkou změnu nálady v politice USA vůči Kubě a z jeho slov vyplývá, že se vojenská invaze odsouvá, „Klamné by však bylo se domnívat, že nebezpečí už je zcela zažehnáno“⁸⁷ a neopomíjí vyzdvihnout zásluhy SSSR a ostatních socialistických zemí na změně postoje USA. V článku z neděle 21. října s názvem „Operace Condor – americký plán na přepadení Kuby“ vydaného ČTK se čtenář naopak dozvídá, že známý brazilský publicista Hamilcar Alencastre odhalil v deníku *Semanario* plán USA na invazi na Kubě. Dle jeho slov se invaze uskuteční s podporou zrádců kubánského lidu a armád středoamerických zemí, jimž bude velet USA. V závěru dodává, že jsou tyto plány odsouzeny k nezdaru, protože na straně Kuby stojí latinskoamerické

⁸⁵ ČTK. *Další provokace proti Kubě*. *Rudé právo*. 16. 10. 1962, ročník 43, číslo 289, s. 3.

⁸⁶ ČTK. *Pirátské akce proti Kubě*. *Mladá Fronta*. 16. 10. 1962, ročník 18, číslo 247, s. 2.

⁸⁷ ŠÍP, Emil. *Síla, s níž musí i USA počítat*, *Rudé právo*. 19. října 1962, ročník 43, číslo 289, s. 3.

a ostatní země.⁸⁸ V poslední den před tím, než začaly československé deníky informovat o vyhlášení blokády, se v RP objevila zpráva ČTK s názvem „*Nebezpečné manévry USA v Karibském moři*“, s podtitulkem „*Nové americké provokace proti Kubě*“. Autor článku ovšem pouze spekuluje o možném vývoji situace a jediné, co se ze zprávy dozvídáme je, že se USA chystá uspořádat vojenské cvičení v oblasti Karibského moře.⁸⁹ Lehce obměněný článek je i v LD.⁹⁰

4.2 Středa 24. října 1962

Vzhledem k tomu, že americká námořní blokáda Kuby byla prezidentem Kennedym ohlášena až v pondělí večer amerického času (v noci z pondělí na úterý středoevropského času) se první zprávy o této akci objevily až ve středečním vydání jednotlivých deníků.

Všechny sledované deníky věnují zprávě o blokádě podstatnou část vydání. Na titulní straně se objevují téměř totožné příspěvky odsuzující blokádu jako agresivní, provokativní a pirátský čin USA, který porušuje mezinárodní právo na volný pohyb lodí ve světových mořích a odkazuje na porušování Charty OSN, která stanoví svým členům, aby se vyvarovali jakýchkoliv náznaků použití síly v mezinárodních vztazích. Dalším společným rysem většiny zpráv je výzva Sovětského svazu všem vládám a národům, „*aby pozvedly hlas k protestu proti agresivnímu počínání Spojených států vůči Kubě a jiným státům, aby toto počínání rázně odsoudily a zatarasily vládě Spojených států cestu k rozpoutání termonukleární války.*“⁹¹ Sovětská vláda je v příspěvcích vykreslena v pozici ochránce míru a „*znovu potvrzuje, že všechny zbraně, které má Sovětský svaz, slouží a budou sloužit obraně proti agresorům. /... / Nukleární zbraně, které vytvořil sovětský lid, jsou v rukou lidu a nikdy jich nebude použito pro agresivní cíle. Jestliže, však agresori rozpoutají válku, zasadí Sovětský svaz nejmohutnější odvetný*

⁸⁸ ČTK. „Operace Condor“ - americký plán na přepadení Kuby. *Rudé právo*. 21. 10. 1962, ročník 43, číslo 291, s. 3

⁸⁹ ČTK. Nebezpečné manévry USA v Karibském moři. *Rudé právo*. 23. 10. 1962, ročník 43, číslo 293, s. 3.

⁹⁰ Nepodepsáno. Porady v Bílém domě. *Lidová demokracie*. 23. 10. 1962, roč. 18, č. 252, s. 2.

⁹¹ Nepodepsáno. Vláda Sovětského svazu rázně odmítá agresivní akce Spojených států vůči Kubě. *Lidová demokracie*. 24. 10. 1962, roč. 18, č. 253, s. 1.

úder.⁹² Jako důvod blokády je shodně uváděna snaha USA diktovat Kubě „jakou politiku má provádět, jaký pořádek má zavádět ve své zemi, jaké zbraně má mít ke své obraně.“⁹³ Americké tvrzení o existenci sovětských raket je zlehčováno konstatováním, že „nikoho nemůže přesvědčit směšné tvrzení amerických představitelů, jako by taková malá země, jako je Kuba a její mírumilovný lid mohl ohrožovat bezpečnost Spojených států. Toto tvrzení je jen licoměrnou záminkou imperialistických kruhů USA, která má přikrýt před světem jejich agresivní akce vůči kubánskému lidu.“⁹⁴ Ještě dále jde příspěvek RP „Pirátská politika na pranýři národů“. Zpráva popisuje ve dvou sloupcích po celé délce výtisku agresivní politiku USA ve světě, rozmístění jejich základen a snah zasahovat do vnitřních záležitostí svrchovaných států. Nejzajímavějším faktem článku je ovšem následující popření skutečnosti: „Je všeobecně známo, že žádné sovětské vojenské základny na Kubě neexistují ani nejsou budovány. /... / Pokus *zdůvodňovat* hysterické agresivní akce proti Kubě výmysly o základnách pro sovětské rakety středního doletu je proto odsouzen ke stejnému osudu jako mýdlová bublina: velmi rychle splaskne, ihned, jakmile se dostane do styku se všeobecně známými fakty.“⁹⁵ Toto prohlášení je ve všech sledovaných denících tohoto dne jediné, které přímo vyvrací existenci sovětských raket na Kubě. Na svou obranu má Sovětský svaz následující slova: „**Pokud jde o pomoc Sovětského svazu Kubě, má tato pomoc jediný cíl – přispět k obranyschopnosti Kuby. Jak bylo řečeno 3. září t. r. ve společném sovětsko – kubánském komuniké o pobytu kubánské delegace – E. Guevary a E. Aragoneze – v Sovětském svazu, vyhověla sovětská vláda žádosti kubánské vlády, aby Kubě pomohla zbraněmi. V komuniké se praví, že tato výzbroj a vojenská technika jsou určeny jen pro obranné účely. Vlády obou zemí zastávají toto stanovisko pevně i nyní.**“⁹⁶

Pod názvem „Agresivní čin vlády USA je hrozbou světovému míru“, uveřejněný v RP, neznámý autor nejprve zpochybňuje americké úmysly

⁹² ČTK. Zastavit válečné dobrodruhy. Z prohlášení sovětské vlády k námořní blokádě Kuby. Mladá fronta. 24. 10. 1962, roč. 18, č. 253, s. 2.

⁹³ Tamtéž. s. 2.

⁹⁴ ČTK. Bezvýhradně po boku kubánskému lidu. Mladá fronta. 24. 10. 1962, roč. 18, č. 253, s. 1.

⁹⁵ Nepodepsáno. Pirátská politika na pranýři národů. Rudé právo. 24. 10. 1962, roč. 43, č. 294, s. 1.

⁹⁶ ČTK. Zastavit válečné dobrodruhy. (Z prohlášení sovětské vlády k námořní blokádě Kuby). Mladá fronta. 24. 10. 1962, roč. 18, č. 253, s. 2.

ohledně snahy zadržet „*jakési útočné zbraně*“⁹⁷, protože Spojeným státům jde prý především o to, aby izoloval Kubu od veškerého dovozu. Příspěvek dále vyjadřuje solidaritu československého lidu, který „*prohlašuje, že se nedá odvrátit od spolupráce s bratrskou Kubou.*“ a oznamuje, že kubánský lid „*s příkladnou rozhodností a s velkým nadšením*“⁹⁸ odpoví na agresi USA.

4.2.1 Ostatní příspěvky

Na titulní straně RP ještě najdeme zmínky o tom, jak proletariát odsuzuje politiku USA a posílá rozhodné rezoluce, dopisy a telegramy na podporu Kuby, kubánskému lidu a všem obráncům míru. V příspěvku Vladislava Štěpánka „*Stojíme pevně na straně Kuby*“ je popsán průběh přestávky v ČKD Dukla – Praha Karlín, kde se všichni dělníci sešli po dopolední směně na mimořádné dílenské schůzi, aby diskutovali a odsoudili zahájení blokády.⁹⁹ Článek je doplněn fotografií ČTK z průběhu schůze. „*Naše solidarita s bojem kubánskému lidu*“ je dalším z příspěvků titulní strany RP, který čtenáři „*tlumočí*“ dopisy a telegramy pracujícího lidu. Za všechny uveďme krátkou ukázkou z dopisu zaměstnanců dopravního hospodářství Jáchymovských dolů v Příbrami: „*Nikoliv raketové základny ohrožují americký imperialismus – jak se to snaží světu namluvit vláda USA – ale zářný příklad svobodného kubánskému lidu, který vede k následování další státy dosud ještě vykořisťované imperialismem.*“¹⁰⁰ V podobném duchu uzavírá titulní stránku dopis rektora Univerzity Komenského v Bratislavě Prof. dr. L. Topoľského. V MF se objevují odsuzující stanoviska „*všech mladých lidí v n. p. Kablo Bratislava*“¹⁰¹ anebo studentů z vysokoškolské rady, kteří odeslali na závěr svého zasedání telegram Federaci univerzitních studentů Kuby, v níž jménem československých studentů vyjadřují „*svou solidaritu s bojem kubánskému*

⁹⁷ Nepodepsáno. Agresivní čin vlády USA je hrozbou světovému míru. *Rudé právo*. 24. 10. 1962, roč. 43, č. 294, s. 1.

⁹⁸ Nepodepsáno. Agresivní čin vlády USA je hrozbou světovému míru. *Rudé právo*. 24. 10. 1962, roč. 43, č. 294, s. 1.

⁹⁹ ŠTĚPÁNEK, Vladislav. Stojíme pevně na straně Kuby. *Rudé právo*. 24. 10. 1962, roč. 43, č. 294, s. 1.

¹⁰⁰ Nepodepsáno. Naše solidarita s bojem kubánskému lidu. *Rudé právo*. 24. 10. 1962, roč. 43, č. 294, s. 1.

¹⁰¹ Nepodepsáno. Hrdinná země nebude porobena. *Mladá fronta*. 24. 10. 1962, roč. 18, č. 253, s. 1.

lidu.¹⁰² V LD jsou citována slova např. předsedy KNV Západočeského kraje, místopředsedy Národního shromáždění nebo ředitele Divadla F. X. Šaldy v Liberci.¹⁰³ Všechny samozřejmě upozorňují na hrubé porušení svrchovanosti Kuby.

V RP a MF jsou ještě citovány ohlasy z některých zahraničních médií, ale jedná se převážně o komunistická či levicová periodika. Ve všech denících je i zmínka o připravenosti Kubánců k boji (zpravodaj RP a ČTK v Havaně) a o vojenských přípravách USA na blokádu (zpravodaj ČTK ve Washingtonu).¹⁰⁴

4.3 Čtvrtek 25. října 1962

Všechny sledované deníky pokračují v nastavené rétorice a titulky jednotlivých článků znovu a znovu opakují, že je „*Svět pobouřen agresivním činem USA*“¹⁰⁵, že „*USA porušily mezinárodní právo*“¹⁰⁶ a „*Námořnictvo USA se ujímá pirátské úlohy*.“¹⁰⁷ Všechny tyto příspěvky se týkají porušování Charty OSN a opět vyjmenovávají, které mezinárodní předpisy byly USA porušeny. Slovní formulace se nestále opakují, jen jsou zabaleny do jiných souvislostí. Jednou se tak k problému vyjadřuje právník Ústavu státu a práva ČSAV,¹⁰⁸ podruhé je to součástí prohlášení československé vlády¹⁰⁹ a v zápětí při přechodu na další příspěvek se po krátkém začtení dostáváme ke stejným slovům.

Aby deníky ukázaly souhlas československého lidu s politikou SSSR a nastoleným politickým kurzem, květnatě popisují organizování schůzí v průmyslových podnicích, studentských shromáždění a vyjádření významných osobností. Deník RP se většinou věnuje ohlasům z velkých průmyslových podniků jako je Poldi Kladno, libeňské loděnice nebo

¹⁰² HÁJEK, Miroslav. Jsme s vámi, Kubánci. *Mladá fronta*. 24. 10. 1962, roč. 18, č. 253, s. 3.

¹⁰³ Nepodepsáno. Věc míru zvítězí. *Lidová demokracie*. 24. 10. 1962, roč. 18, č. 253, s. 1.

¹⁰⁴ Nepodepsáno. Svět odsuzuje válečný akt USA. *Rudé právo*. 24. 10. 1962, roč. 43, č. 294, s. 6.

¹⁰⁵ Nepodepsáno. Svět pobouřen agresivním činem USA. *Rudé právo*. 25. 10. 1962, roč. 43, č. 295, s. 1.

¹⁰⁶ Nepodepsáno. USA porušily mezinárodní právo. *Lidová demokracie*. 25. 10. 1962, roč. 18, č. 254, s. 1.

¹⁰⁷ ČTK. Námořnictvo USA se ujímá pirátské úlohy. *Mladá fronta*. 25. 10. 1962, roč. 18, č. 254, s. 1.

¹⁰⁸ Nepodepsáno. USA porušily mezinárodní právo. *Lidová demokracie*. 25. 10. 1962, roč. 18, č. 254, s. 1.

¹⁰⁹ Nepodepsáno. Učiníme vše pro zmaření agrese. *Rudé právo*. 25. 10. 1962, roč. 43, č. 295, s. 1, 2.

vysočanská Kolbenka (doplněno fotografií velkého zástupu lidí z ČKD Praha před fotografií Fidela Castra v nadživotní velikosti) a vyzdvihuje i úsilí havířů na dole 1. máje v Karviné, kteří se ústy svého předáka Bocendy zavazují k tomu, že jejich kolektiv „na podporu revoluční Kuby vytěží navíc dalších tisíc tun uhlí.“¹¹⁰ Naproti tomu MF věnuje prostor studentským ohlasům (na titulní straně tohoto vydání je fotografie ze shromáždění studentů a učitelů filosofické fakulty Karlovy univerzity) a prohlášení ÚV ČSM, které je v rámečku a končí oslavným sloganem „Ať žije nerozborné přátelství kubánské a československé mládeže, ať žije statečná kubánská mládež, ať žije svobodný lid Kuby!“¹¹¹ Hned pod příspěvkem jsou citována slova Emila Zátopka, kterými samozřejmě blokádu Kuby americkými loděmi odsuzuje. Zátopek prohlašuje, že se z Kuby vrátil „loni v únoru, po čtyřměsíčním pobytu. Byli jsme v této zemi pár měsíců po nezdařené invazi USA na Playa Girón.“¹¹² Z kontextu tak vyplývá, že se vrátil v únoru 1961. Invaze kubánských exulantů podporovaných USA v Zátocě sviní, jejíž je Playa Girón součástí, proběhla ale až o dva měsíce později, v dubnu 1961. Zátopek není jediným sportovcem odsuzujícím agresi USA – k prohlášení sovětské a české vlády se plně staví i družstvo československých odbíjenkářů, hrajících v té době na turnaji v Moskvě, sportovci Dukly Praha a Ústřední výbor Svazarmu.¹¹³ V následujících dnech se k nim přidávají i různí sportovní funkcionáři.

4.3.1 Ostatní příspěvky

Díky komunistické propagandě a neustálému omílání ideologických dogmat, která v prvních dnech dominují stránkám všech sledovaných periodik, musel být tehdejší čtenář velice trpělivý a sbírat informace o vývoji situace po kouskách. Příspěvků, které by alespoň trochu věcně informovaly o nastalém konfliktu, je totiž jako šafránu. Ve velice krátkých článcích, nepřesahujících dvanáct řádků se můžeme v MF a LD dozvědět, že se do sporu vložil generální tajemník OSN, tehdy to byl barmský diplomat U Thant, který oběma vůdcům navrhl, že zprostředkuje jednání, která

¹¹⁰ Nepodepsáno. Odvolat námořní blokádu Kuby. Československý lid pobouřen agresivním činem USA. *Rudé právo*. 25. 10. 1962, roč. 43, č. 295, s. 1.

¹¹¹ ÚV ČSM. Zmařit zločinné plány. *Mladá fronta*. 25. 10. 1962, roč. 18, č. 254, s. 1.

¹¹² Nepodepsáno. Nehorázná drzost USA. *Mladá fronta*. 25. 10. 1962, roč. 18, č. 254, s. 1.

¹¹³ Nepodepsáno. Kuba nezůstane sama. *Lidová demokracie*. 25. 10. 1962, roč. 18, č. 254, s. 4.

povedou k vyřešení krize.¹¹⁴ V obou těchto denících je zmíněna i zpráva o vzájemné výměně diplomatických nót mezi USA a SSSR.¹¹⁵ Ani jedna z těchto událostí není zmíněna v RP.

4.4 Pátek 26. října 1962

Na titulních stranách MF a LD se objevuje odpověď Nikity Chruščova generálnímu tajemníkovi OSN Thantovi, ve kterém mu oznamuje, že souhlasí s jeho návrhem na setkání představitelů obou zemí.¹¹⁶

Rudé právo naopak stále klade větší důraz na upevnění správného ideového postoje svých čtenářů. Teprve v dnešním vydání se na jeho stránkách objevuje krátká zpráva o tom, že Thant poslal Kennedymu a Chruščovovi návrh na setkání. Zpráva je navíc umístěna až na třetí stránce listu v článku s názvem „*Pirátské kroky USA proti Kubě odsuzovány*“.¹¹⁷ Na úvodní stránce RP, s pokračováním na druhé straně listu, si čtenář může přečíst proslov ministra zahraničních věcí Václava Davida, který ostře odsoudil americkou blokádu a ujistil, že vláda ČSSR bude „*i nadále ze všech sil podporovat spravedlivou věc kubánského lidu, usilovat o to, aby mezinárodní situace byla normalizována a aby bylo zabráněno agresivním imperialistickým silám strhnout svět do nukleární války*“.¹¹⁸ Ostatní sledované deníky tuto zprávu ČTK také přetiskují, ale pouze ve zkrácené formě.

Dalším velkým článkem úvodní strany RP je odpověď Nikity Chruščova Bertrandu Russelovi, britskému pacifistovi a nositeli Nobelovy ceny za literaturu z roku 1950, který v předchozích dnech vyzval obě země k vyřešení krize mírovou cestou.¹¹⁹ Zatímco RP otisklo celý dopis, LD se omezila pouze na jeho shrnutí a v MF se zmínka o odpovědi Russelovi neobjevuje vůbec. Russel zaslal telegram i Kennedymu, ale ten mu odpověděl až po několika dnech, čehož propaganda opět rychle využila a v každém z následujících tří vydání RP je Kennedy za svou neschopnost

¹¹⁴ ČTK. U Thant nabízí zprostředkování mezi USA a SSSR. *Mladá fronta*. 25. 10. 1962, roč. 18, č. 254, s. 2.

¹¹⁵ Nepodepsáno. SSSR vrátil USA nótu. *Lidová demokracie*. 25. 10. 1962, roč. 18, č. 254, s. 2.

¹¹⁶ Nepodepsáno. Řešení v zájmu míru. *Lidová demokracie*. 26. 10. 1962, roč. 18, č. 255, s. 1.

¹¹⁷ Nepodepsáno. Pirátské kroky USA proti Kubě odsuzovány. *Rudé právo*. 26. 10. 1962, roč. 43, č. 296, s. 3.

¹¹⁸ ČTK. Stojíme plně po boku ostrova svobody. *Rudé právo*. 26. 10. 1962, roč. 43, č. 296, s. 2.

¹¹⁹ ČTK. Sovětský svaz učiní vše pro odvrácení války. *Rudé právo*. 26. 10. 1962, roč. 43, č. 296, s. 1.

odpovědět pranýřován. Další důležitý článek je v RP na závěrečné, šesté, straně listu a přichází s tvrzením, že americké důkazy o raketách jsou podvrh. „**Fotografie ukazují letecké záběry jakési mýtiny, na níž se staví nejprve základy, pak lešení a nakonec jakýsi mechanický objekt zřejmě vojenského rázu. Z fotografií samých vůbec nevyplývalo, že byly pořízeny nad Kubou, a ne nad kterýmkoliv lepším "cvičákem" v USA. "Dokumenty" vzbudily krajní nedůvěru.**“¹²⁰ Zpráva dále pokračuje tvrzením, že dánský list *Information* poskytl fotografie odborníkovi na vojenskou techniku a ten po jejich rozboru prohlásil, že snímky „**zobrazují raketové baterie protivzdušné obrany, a nikoliv balistické útočné střely, jak tvrdila propaganda USA.**“¹²¹ Na následujících řádcích se dozvídáme, že pod tíhou tohoto faktu byl mluvčí amerického velvyslanectví v Dánsku nucen prohlásit „**(citováno doslova): "Protože dopisovatel listu *Information*, který prohlásil, že na snímcích nejsou vůbec žádné raketové základny, je odborník na rakety, snaží se velvyslanectví spojit s USIS (informační služba vlády USA – pozn. red.) a požádat ji o vysvětlení.**“¹²²

Dva deníky – RP a MF – přinesly informace, že se chystá vojenská invaze na Kubu. Usuzují tak ze zprávy washingtonského dopisovatele londýnských *Times*, podle kterého na Floridě pokračuje soustřeďování amerických vojsk. „**Proslýchá se, že další plán Spojených států spočívá v tom, že chtějí ve chvíli, kdy Rada bezpečnosti zamítne jejich licoměrnou rezoluci žádající demontáž údajných základen a vyslání komise na Kubu, prohlásit, že za těchto okolností se postarají o „odstranění základen“ samy.**“¹²³

Všechny deníky se věnují demonstraci studentů a delegací mládeže z různých podniků u právnické fakulty UK ze včerejšího dne. Nejvíce prostoru akci věnuje samozřejmě MF.¹²⁴ Na úvodní stránce listu jsou dvě velké fotky z demonstrace v Praze a Bratislavě.

Žádné z periodik také neopomnělo zveřejnit projev ministra národní obrany SSSR maršála Malinovského, který prohlásil, že sovětské ozbrojené

¹²⁰ BOUČEK, Jaroslav. Americké "důkazy" odhaleny jako podvod. *Rudé právo*. 26. 10. 1962, roč. 43, č. 296, s. 6.

¹²¹ Tamtéž.

¹²² Tamtéž.

¹²³ ČTK. USA připravují invazi na Kubu. *Mladá fronta*. 26. 10. 1962, roč. 18, č. 255, s. 2.

¹²⁴ Nepodepsáno. Kuba není sama. *Mladá fronta*. 26. 10. 1962, roč. 18, č. 255, s. 1.

síly udělaly v poslední době velký pokrok, což „ještě zvýšilo vojenskou převahu socialistického tábora nad agresivním blokem imperialistických zemí,¹²⁵ a dodal, že sovětské strategické rakety „vyškrty z vojenské strategie pojem geografické nezranitelnosti.“¹²⁶ Dle historických dokumentů Rusové v té době disponovali pouze třemi stovkami jaderných raket, kdežto Spojené státy jich měly okolo pěti tisíc.¹²⁷

4.4.1 Ostatní příspěvky

Opět se ve všech denících objevují „hlasy lidu“ odsuzující agresi a ohlasy z různých zemí, v naprosté většině samozřejmě poslušné politickému diskurzu. Také se na téma blokády objevují první karikatury, např. v RP je vyobrazena loď s nápisem US Navy s několika muži, převlečenými za piráty, na palubě. Muž na velitelském můstku křičí směrem dolů: „Kapitáne, Charta přes palubu“¹²⁸. V MF se objevuje i básnička Ivana Vávry adresovaná prezidentu „J. F. Kennedymu do žakovské knížky – /... / Obratťe už stránku / s lebkami a hnáty / smažte už hrubku / vlastních iluzí / V karibském moři / – pokud jde o piráty – / je místo na hrob / pro každého z nich / Jen blázen moh by / dobrou vůli propást / chtít jiné bít / a sám si zlámal vaz / Lze bojovat / a nebít přitom pod pás / Lze moudrým být / dokud je ještě čas“¹²⁹ Pod básní je zobrazen pirátský znak – lebka se zkříženými kostmi – lebka má hlavě má klobouk strýčka Sama.

V LD se objevilo také vyjádření Celostátního mírového výboru katolického duchovenstva, které podporuje prohlášení československé vlády a odsuzuje americkou agresi.¹³⁰

4.5 Sobota 27. října

Poprvé od vypuknutí krize se redukuje počet příspěvků, který už netvoří většinu. Ve všech denících se objevuje zpráva o zahájení jednání zástupců USA a SSSR o mírovém řešení krize, které zprostředkoval Thant.

¹²⁵ ČTK, Zbraně v rukou lidu. *Mladá fronta*. 26. 10. 1962, roč. 18, č. 255, s. 2.

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ NÁLEVKA, Vladimír. *Karibská krize*. Praha: IVS, 2001, s. 67.24.

¹²⁸ Nepodepsáno. *Rudé právo*. 26. 10. 1962, roč. 43, č. 296, s. 3.

¹²⁹ VÁVRA, Ivan. J. F. Kennedymu do žakovské knížky. *Mladá fronta*. 26. 10. 1962, roč. 18, č. 255, s. 3.

¹³⁰ Nepodepsáno. Mírové prohlášení CMVKD. *Lidová demokracie*. 26. 10. 1962, roč. 18, č. 255, s. 1.

Hovořil odděleně se zástupci všech tří zúčastněných zemí. O výsledcích jednání ale informuje pouze LD, která tlumočí slova washingtonských zpravodajů tiskových agentur a uvádí, že „na základě odpovědi N.S.CHruščova U Thantovi je zcela jasné, že postoj SSSR k možnostem snížení napětí je bezvýhradně kladný, kdežto „Kennedy má výrazné výhrady“.¹³¹

Všechna periodika pokračují v útočné propagandě a stále zapírají existenci raket na kubánském území. V dnešním vydání MF je důkaz o nepravosti fotografií kubánských raketových základen dáván do spojitosti s britskými Timesy. Ty uveřejnily zprávu, ve které „odborníci poukazují na to, že snad jde o snímky kubánského území, ale není na nich vidět důkaz o přítomnosti raket.“¹³² Zdeněk Domkář jde ve svém komentáři k situaci ještě dále a tvrdí, že „Mnozí buržoazní novináři, mezi nimi i angličtí, se chytali za hlavu při pohledu na fotografie vyrobené americkou zpravodajskou službou a mající dokázat existenci tzv. útočných zbraní na Kubě, a označují tyto snímky za negramotně provedený podvod.“¹³³ V podobném duchu píše i zpravodaj ČTK z New Yorku, který se podivuje nad tím, proč Kennedy na schůzce s ministrem zahraničí SSSR Gromykem ještě před vypuknutím krize, kdy už tvrdil, že má důkazy o existenci raket, tyto fotografie neukázal. „Odpověď může být jen ta, že žádné taková fakta neexistují, kromě falšovaných a lživých údajů americké rozvědky.“¹³⁴

Dalším z velkých témat dnešního vydání v RP a MF je velká iniciativa československého pracujícího lidu, který se zavázal k mimořádným nedělním směnám a protestním manifestacím. „O zítřejší neděli všichni mladí na pole!, V neděli fáráme!, Celá vesnice bude sklízet.“¹³⁵ V RP se opět více zaměřují na průmyslové podniky, kde dělníci pracují v těchto dnech „s daleko větším zápalem“ a při práci myslí na „vzdálenou, a přece blízkou Kubu.“¹³⁶

¹³¹ Nepodepsáno. Jednání o zrušení blokády začíná. *Lidová demokracie*. 27. 10. 1962, roč. 18, č. 256, s. 2.

¹³² Nepodepsáno. Britští experti o pravosti fotografií. *Mladá fronta*. 27. 10. 1962, roč. 18, č. 256, s. 2.

¹³³ DOMKÁŘ, Zdeněk. Morální prohra prezidenta USA. *Mladá fronta*. 27. 10. 1962, roč. 18, č. 256, s. 2.

¹³⁴ Nepodepsáno. USA předkládají světu padělky. *Rudé právo*. 27. 10. 1962, roč. 43, č. 297, s. 5.

¹³⁵ Nepodepsáno. Tisíce mírových činů. *Rudé právo*. 27. 10. 1962, roč. 43, č. 297, s. 1.

¹³⁶ Nepodepsáno. Jednou řečí... *Rudé právo*. 27. 10. 1962, roč. 43, č. 297, s. 1.

V každém ze sledovaných periodik se objevují fotografie z demonstrací po celém světě s transparenty v duchu „*Ruce pryč od Kuby!*“¹³⁷ Deníky píší, že se demonstrace konají po celém světě, USA nevyjímaje.

Také se opět objevují karikatury. V RP je Kennedy přirovnáván k Hitlerovi¹³⁸, v MF je zachycen salutující voják na lodi s pirátskou vlajkou vyvěšenou na stožáru a americkou v podpaží.¹³⁹

4.6 Neděle 28. října

Všem nedělním vydáním dominuje citace rozhlasového poselství Nikity Chruščova prezidentu USA Kennedymu v moskevském rozhlase ze soboty 27. října, ve kterém vyzívá USA k navázání mírových vztahů s cílem dosáhnout dohody o ukončení současné krize.¹⁴⁰ Uznává existenci sovětských raket na Kubě, ale podle jeho slov se jednalo pouze o rakety, které měly posílit kubánskou obranyschopnost. Navrhuje USA, že Sovětský svaz stáhne rakety z Kuby výměnou za stažení amerických raket z Turecka. Zároveň se zavazuje, že Turecko nenapadne a po USA požaduje stejný závazek ohledně Kuby. Historikové dokázali, že toto přetištěné poselství sice bylo Kennedymu doručeno, ale až v neděli 28. října, a v Rusku se vysílalo jiné, výrazně direktivní prohlášení bez jakékoliv vstřícnosti, které bylo Kennedymu doručeno v sobotu v době jeho vysílání v moskevském rozhlase.¹⁴¹ I přes toto vyjádření, které de facto znamenalo uznání sovětské porážky a přijetí pravidel Spojených států se i nadále objevují v tisku příspěvky vinící USA z válečné hysterie a agresivních činů. V MF je „z francouzského buržoazního listu *Le Monde*“¹⁴² přetištěna rekapitulace vztahů Spojených států s Kubou a silně zvýrazněny jsou momenty, kdy USA jakkoli ostrov ohrožovala. V MF je ještě na třetí straně otisknuta mapa amerických základen po celém světě, převzatá z amerického časopisu *US News and World Report*¹⁴³ a uvedena reportáž Kamila Šimona z Turecka,

¹³⁷ Nepodepsáno. Ruce pryč od Kuby. *Mladá fronta*. 27. 10. 1962, roč. 18, č. 256, s. 1.

¹³⁸ Nepodepsáno. *Rudé právo*. 27. 10. 1962, roč. 43, č. 297, s. 5.

¹³⁹ Nepodepsáno. *Mladá fronta*. 27. 10. 1962, roč. 18, č. 256, s. 2.

¹⁴⁰ Nepodepsáno. SSSR navrhuje USA opatření k normalizaci mírového stavu. *Rudé právo*. 28. 10. 1962, roč. 43, č. 298, s. 1.

¹⁴¹ NÁLEVKA, Vladimír. *Karibská krize*. Praha: IVS, 2001, s. 127.

¹⁴² Nepodepsáno. Fakta hovoří. *Mladá fronta*. 28. 10. 1962, roč. 18, č. 257, s. 1, 3.

¹⁴³ Nepodepsáno. Tato mapa je přetištěna. *Mladá fronta*. 28. 10. 1962, roč. 18, č. 257, s. 3.

ve které popisuje, jak se země za přítomnosti vojenských jednotek propadá do bída.¹⁴⁴

V dalších příspěvcích se objevují zmínky o včera vyhlášené pracovní neděli a tisk znovu burcuje v duchu hesla „Buduj vlast – posílíš mír“, k mimořádným pracovním směnám.

4.7 Ukončení krize

Vzhledem k tomu, že v pondělí 29. října nevyšly žádné ze sledovaných periodik, mohli si čtenáři přečíst oslavné ódy na mírovou iniciativu SSSR až v úterý 30. října. V komentáři Zdenka Domkáře se dozvídáme, že *„Události, které vinou agresivních činů vlády USA hrozily přivést svět na pokraj zkázonosné termonukleární války, obrátily se ve svém vývoji směrem k mírovému řešení. Jediná zásluha o to patří Sovětskému svazu, rozhodnutím i návrhům vlády SSSR i osobní iniciativě předsedy rady ministrů SSSR Nikity S. Chruščova.“*¹⁴⁵

Novinové příspěvky z tohoto dne jsou plné poselství a prohlášení. Otiskovány jsou poslední vzájemné dopisy Chruščova a Kennedyho a prohlášení Fidela Castra, který požadoval splnění pěti bodů, jež by ostrovu garantovaly bezpečnost.

Následující dny se zmínky o krizi objevují stále v tónu prosovětské propagandy a jsou opakovány zásluhy SSSR o zažehnutí války. Přední sovětské představitelé navštěvují Kubu a hlásí se k jejímu hrdinnému lidu. Skutečnost ale nebyla tak radostná a Kuba se začala čím dál více přiklánět k Číně, neboť jak již bylo zmíněno v historické části práce, Castro už nikdy SSSR v mezinárodních otázkách nevěřil.

¹⁴⁴ Nepodepsáno. Podívejte se na Turecko! *Mladá fronta*. 28. 10. 1962, roč. 18, č. 257, s. 3.

¹⁴⁵ DOMKÁŘ, Zdeněk. Lidstvo čeká i v USA státnickou moudrost. *Mladá fronta*. 30. 10. 1962, roč. 18, č. 258, s. 3.

ZÁVĚR

Bakalářská práce „Mediální obraz kubánské krize v dobovém československém tisku“ přinesla formou historické analýzy obraz největší politické krize v historii studené války na stránkách tehdejších československých deníků. Autor této práce se snažil na karibském konfliktu dvou tehdejších supervelmocí, ukázat, jak domácí dobový tisk splnil svou předpokládanou roli manipulátora veřejného mínění. Není třeba dodávat, že se mu to bez výhrad podařilo a průběh událostí popisovaný ve všech třech sledovaných periodikách – Rudém právu, Mladé frontě a Lidové demokracii – byl výčtem účelových prohlášení, které byly bohužel v tehdejší době normou. Ostrá rétorika, plná falešných obvinění a vykonstruovaných polopravd opakovaných stále znovu a znovu, mohla čtenáře stěží zaujmout. Potvrdila se tak autorova domněnka z úvodu, kdy předpokládal, že fakta nehrála v komunistickém pojetí významnou roli. Mnohem důležitější bylo jejich správné „ideové vysvětlení“.

Veškeré akce USA ve sledovaných denících byly popisovány jako „*agresivní, provokativní nebo pirátské činy*“, které pošlapávají základní lidské hodnoty a směřují svět do válečného stavu s hrozbou totální destrukce planety. Iniciativa Sovětského svazu byla naopak vykreslena jako iniciativa za zachování světového míru a bylo zdůrazňováno, že sovětské rakety jsou „*v rukou lidu a nikdy jich nebude použito pro agresivní cíle.*“ Čtenáři byl tak předkládán od samého počátku lživý výklad faktů a záměrně byla odmítána nebo zlehčována přítomnost sovětských raket na Kubě. A když se nakonec Chruščov v projevu pro moskevské rádio k přítomnosti raket přiznal, z historických dokumentů vyplynulo, že tento projev nebyl v tomto znění nikdy odvysílán, takže se občané sovětského bloku dozvěděli celou pravdu až o několik desítek let později, kdy byly odtajněny archívy. Novináři také zvyšovali napětí účelnou mystifikací, že USA chtějí na karibský ostrov za všech okolností zaútočit, i když prezident Kennedy tuto alternativu rychle odsoudil a zavrhl.

Dalším podstatným rysem zpravodajství ve sledovaných denících, který měl vést k odsouzení politiky USA, byly apely známých osobností, jejichž názory byly v nejvíce vyhroceném období ve velké míře součástí

každého vydání. Můžeme jen spekulovat, zda tyto slova alespoň někteří z nich skutečně pronesli a přihlásili se tak k oficiální politice tehdejšího sovětského bloku nebo jim byla do úst „vložená“ kontrolními orgány komunistické strany. Na podporu „sovětské věci“ byli citováni i světově významné osobnosti, které se vyjádřili alespoň trochu v duchu politiky SSSR.

Deník Rudé právo, které bylo hlavní režimním periodikem, a o které autor před začátkem práce chtěl nejvíce opírat a předpokládal, že v něm najde nejvíce informací ohledně konfliktu, se v drtivé většině věnovalo pouze propagandě a několik rozhodujících událostí krize otisklo s jednodenním zpožděním oproti ostatním sledovaným deníkům, čímž opět potvrdilo nepodstatnost skutečných událostí.

Mladá fronta a Lidová demokracie se po většinu sledovaného období vzácně shodovala, což bylo způsobeno přebíráním většiny materiálů od ČTK. Příspěvky v těchto periodikách byly samozřejmě také ovlivněny velkou mírou propagandy, ale byly přeci jen věcnější a „svěžejší“ než obdobné články v Rudém právu.

Samozřejmou součástí zpravodajství o krizi byly fotografie z různých demonstrací, ať už v Československu nebo v zahraničí, posměšné karikatury amerických politických a vojenských činitelů a převzaté zprávy z obdobně smýšlejících zahraniční listů, kterými se komunistická strana „zaštiťovala“ a dokumentovala na nich souhlasné stanovisko obyvatel ostatních (i nekomunistických) zemí.

Z celkového režimního pohledu šlo o příhodnou shodu okolností, které posloužily komunistické straně k upevnění svého vedoucího postavení a k ubezpečení čtenářů, že socialistický tábor, v čele se Sovětským svazem, si nenechá diktovat podmínky od „*imperialistických amerických kruhů*“ a bude odhodlaně bojovat za naši „*svobodu*“. Všechny deníky předkládají obraz USA jako agresora, Sovětského svazu jako obhájce míru a kubánský národ jako odhodlaný, jednotný a nezlomný. Stejně jako jsou USA téměř univerzálně nazývány negativním slovem „*agresor*“, ve spojitosti se Sovětským svazem a Kubou se takřka výhradně objevuje sympatie vyvolávající pojem „*lid*“. Sovětský svaz je taktéž nazýván a vnímán jako „*garant míru*“, a jeho mírové postoje „*oceňují národy celého světa*.“ Ke konci krize, kdy Sovětský svaz existenci svých raket na Kubě přiznal, jsou tyto

rakety označovány jako obranné, i když „*Spojené státy tyto zbraně nazývají útočnými*“. V podání všech deníků je vyřešení krize jen logickým naplněním a vítězstvím „*světové soustavy socialismu*“, která bude „*určovat další chod dějin*“ a jejíž vývoj je „*organicky spjat se světovým mírem*“.

Autor na základě prostudovaných materiálů usuzuje, že tak jednoznačný a zkreslený obraz kubánské krize na stránkách Rudého práva, Mladé fronty a Lidové demokracie dokazuje přetrvávající existenci rozsáhlých a nedotknutelných cenzurních opatření a gatekeepingu v tehdejší tisku, způsobeného obavou o nevybočení z režimního diskurzu. Proto žádný ze sledovaných deníků informace samostatně neinterpretovat, ale pouze poslušně otiskoval stanoviska sovětského a československého komunistického režimu.

SUMMARY

The bachelor thesis „Media image of Cuban missile crisis in of the day Czechoslovak newspapers“ presented the compact media image of the biggest political crisis in the history of the Cold War at of the day Czechoslovak dailies. The objective of this work was to portray how the mass media manipulated with the public view. Considering that the dailies were under control of communistic propaganda, it is not necessary to say that all of them – Rudé právo, Mladá fronta and Lidová demokracie – followed the party line. It only confirmed the author’s presumption that real facts in communistic point of view were unimportant, and that much more important was the ideological context.

Each of the USA’s acts were presented as „aggressive, provocative or piratical“ leading towards another war conflict. On the other hand, the initiative of the Soviet Union was described as series of peace acts that want to save the planet from destruction. The deployment of soviets missiles at Cuba was at the beginning denied, later on detract and when finally admitted in Khrushchev speech in Moscow radio, the historical literature revealed that this speech was never broadcasted. The friction was also escalated by the journalist as they declare that USA wanted to attack Cuba in any circumstances.

Rudé právo, which was privileged regime daily and the author of this work assumed that it would be his main source, mostly concentrated on propaganda and majority of the facts were imprinted with one day delay in comparison to other monitored dailies. Mladá fronta a Lidová demokracie both presented very similar articles. It was due to the fact that they took almost all the news from ČTK (Czechoslovak press agency).

All of the dailies also printed a lot of photographs from demonstrations around the world and satirical caricatures portraying US politicians and military command. Part of the coverage were also declarations of famous people, but we can only speculate if they really said what was presented or the words were „put“ in their mouths by regime.

From the communistic point of view it were almost ideal circumstances to strengthen its power and to assure the readers that the socialist world, with main role of Soviet Union, is strong and would not live under no one's dictate. So the author, after examining series of relevant articles in this manner, concludes that the media image was unilateral which was caused by remaining censorship and all of the dailies followed the regime politics without their own initiative to present the real facts.

POUŽITÁ LITERATURA

Publikace

BARTOŠ, Bohumír. *Psychologie propagandy. Vybrané kapitoly*. První vydání. Praha: Práce, 1981. 248s. ISBN 24-08381

BRIGGS, Asa. *Kdy, kde, proč & jak se to stalo*. První vydání. Reader's Digest Výběr, 2002. 448 s. ISBN 80-902069-6-4

DUROSELL, Jean-Baptiste. *Dějiny Evropy*. První vydání. Praha: Fortuna Print, 2005. 431 s. ISBN 80-7321-180-7

FIDELIUS, Petr. *Řeč komunistické moci*. První vydání. Praha: Triáda, 1998. Edice paprsek. 224 s. ISBN 80-86138-03-8

GOTT, Richard. *Kuba Nové dějiny*. Praha: BB/art s.r.o., 2005. 460 s. ISBN 80-7341-678-6

JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost. Stručný úvod do studia médií a mediální komunikace*. Praha: Portál, 2007. 208 s. ISBN 978-80-7367-287-4

JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. Praha: Portál, 2009. 416s. ISBN 978-80-7367-466-3

JONES, Howard. *Zátoka sviní*. První vydání. Praha: BB/art s.r.o., 2009. 287 s. ISBN 978-80-7381-634-6

KAPLAN, Karel, TOMÁŠEK, Dušan. *O cenzuře v Československu v letech 1945-1956: studie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994. 183 s. ISBN 80-85270-38-2

KENNEDY, Robert F. *Třináct dní: vzpomínky na kubánskou raketovou krizi*. První vydání. Praha: Paseka, 1999. 190s. ISBN 80-7185-219-8

KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. První vydání. Praha: Portál, 2010. 344 s. ISBN 978-80-7367-698-8

NÁLEVKA, Vladimír. *Horké krize studené války*. První vydání. Praha: Vyšehrad, 2010. 200 s. ISBN 978-80-7429-011-4

NÁLEVKA, Vladimír. *Karibská krize*. Praha: IVS, 2002. 244s. ISBN 80-85866-89-7

NÁLEVKA, Vladimír. *Studená válka*. První vydání. Praha: Triton, 2003. 234 s. ISBN 80-7254-327-X

SYRUČEK, Milan. *Na prahu atomové války*. Praha: Epoque, 2008. 272 s. ISBN 978-80-87027-86-6

TOMÁŠEK, Dušan. *Pozor, cenzurováno! aneb ze života soudružky cenzury*. Praha: MV ČR, 1994. 157 s. ISBN 80 85821-16-8

Internetové zdroje

CYSAŘOVÁ, Jarmila. Cenzura: Hlavní správa tiskového dohledu. *Totalita.cz* [online]. kap. Vzdělání cenzorů [cit. 2010-10-18]. Dostupný z WWW: http://totalita.cz/vysvetlivky/cenzura_01.php

ČULÍK, Jan. Historie cenzury v Čechách. Část pátá: Od roku 1945 do současnosti. *Britské listy* [online]. 10. 8. 1998. [cit. 2010-10-18]. Dostupný z WWW: <http://www.britskelisty.cz/9808/19980810d.html>

KONČELÍK, Jakub. Cenzura. In *Slovníková příručka k československým dějinám 1948-1989*. První vydání. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2006, s. 562 (XIII, 15) Dostupný z WWW: http://publication.fsv.cuni.cz/attachments/226_koncelik_cenzura.pdf.

VILDOVÁ, Marta. O privatizaci deníku Mladá fronta. *Britské listy* [online]. 16. 6. 2005, kap. 4.2 MF před privatizací [cit. 2010-10-18]. Dostupný z WWW: <http://www.blisty.cz/art/23779.html>. ISSN 1213-1792.

ŽÁČEK, Pavel. Tiskový pořádek před 15. březnem 1939. : Cenzurní opatření za zvýšeného ohrožení republiky. *Pamět a dějiny* [online]. 2009, č. 2, s. 6. [cit. 2010-10-16]. Dostupný z WWW: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad0902/005-021.pdf>.

Prameny

Lidová demokracie. Ročník 18, čísla 247-261, období 16. října až 2. listopadu 1962

Mladá fronta. Ročník 18, čísla 247-261, období 16. října až 2. listopadu 1962

Rudé právo. Ročník 43, čísla 289-303, období 16. října až 2. listopadu 1962

Citované prameny

BOUČEK, J. Americké "důkazy" odhaleny jako podvod. *Rudé právo*. 26. 10. 1962, roč. 43, č. 296, s. 6.

ČTK. Bezvýhradně po boku kubánského lidu. *Mladá fronta*. 24. 10. 1962, roč. 18, č. 253, s. 1.

ČTK. Další provokace proti Kubě. *Rudé právo*. 16. 10. 1962, ročník 43, číslo 289, s. 3.

ČTK. Námořnictvo USA se ujímá pirátské úlohy. *Mladá fronta*. 25. 10. 1962, roč. 18, č. 254, s. 1.

ČTK. Nebezpečné manévry USA v Karibském moři. *Rudé právo*. 23. 10. 1962, ročník 43, číslo 293, s. 3.

ČTK. „Operace Condor“ – americký plán na přepadení Kuby. *Rudé právo*. 21. 10. 1962, ročník 43, číslo 291, s. 3.

ČTK. Pirátské akce proti Kubě. *Mladá Fronta*. 16. 10. 1962, ročník 18, číslo 247, s. 2.

ČTK. Sovětský svaz učiní vše pro odvrácení války. *Rudé právo*. 26. 10. 1962, roč. 43, č. 296, s. 1.

ČTK. Stojíme plně po boku ostrova svobody. *Rudé právo*. 26. 10. 1962, roč. 43, č. 296, s. 2.

ČTK. Zastavit válečné dobrodruhy. Z prohlášení sovětské vlády k námořní blokádě Kuby. *Mladá fronta*. 24. 10. 1962, roč. 18, č. 253, s. 2.

ČTK. USA připravují invazi na Kubu. *Mladá fronta*. 26. 10. 1962, roč. 18, č. 255, s. 2.

ČTK. U Thant nabízí zprostředkování mezi USA a SSSR. *Mladá fronta*. 25. 10. 1962, roč. 18, č. 254, s. 2.

ČTK. Zbraně v rukou lidu. *Mladá fronta*. 26. 10. 1962, roč. 18, č. 255, s. 2.

DOMKÁŘ, Z. Lidstvo čeká i v USA státnickou moudrost. *Mladá fronta*. 30. 10. 1962, roč. 18, č. 258, s. 3.

DOMKÁŘ, Z. Morální prohra prezidenta USA. *Mladá fronta*. 27. 10. 1962, roč. 18, č. 256, s. 2.

- HÁJEK, M. Jsme s vámi, Kubánci. *Mladá fronta*. 24. 10. 1962, roč. 18, č. 253, s. 3.
Nepodepsáno. Agresivní čin vlády USA je hrozbou světovému míru. *Rudé právo*. 24. 10. 1962, roč. 43, č. 294, s. 1.
Nepodepsáno. *Mladá fronta*. 27. 10. 1962, roč. 18, č. 256, s. 2
Nepodepsáno. *Rudé právo*. 26. 10. 1962, roč. 43, č. 296, s. 3.
Nepodepsáno. *Rudé právo*. 27. 10. 1962, roč. 43, č. 297, s. 5.
Nepodepsáno. Britští experti o pravosti fotografií. *Mladá fronta*. 27. 10. 1962, roč. 18, č. 256, s. 2.
Nepodepsáno. Fakta hovoří. *Mladá fronta*. 28. 10. 1962, roč. 18, č. 257, s. 1,3.
Nepodepsáno. Hrdinná země nebude porobena. *Mladá fronta*. 24. 10. 1962, roč. 18, č. 253, s. 1.
Nepodepsáno. Jednání o zrušení blokády začíná. *Lidová demokracie*. 27. 10. 1962, roč. 18, č. 256, s. 2.
Nepodepsáno. Jednou řečí... *Rudé právo*. 27. 10. 1962, roč. 43, č. 297, s. 1.
Nepodepsáno. Kuba není sama. *Mladá fronta*. 26. 10. 1962, roč. 18, č. 255, s. 1.
Nepodepsáno. Kuba nezůstane sama. *Lidová demokracie*. 25. 10. 1962, roč. 18, č. 254, s. 4.
Nepodepsáno. Mírové prohlášení CMVKD. *Lidová demokracie*. 26. 10. 1962, roč. 18, č. 255, s. 1.
Nepodepsáno. Naše solidarita s bojem kubánského lidu. *Rudé právo*. 24. 10. 1962, roč. 43, č. 294, s. 1.
Nepodepsáno. Nehorázná drzost USA. *Mladá fronta*. 25. 10. 1962, roč. 18, č. 254, s. 1.
Nepodepsáno. Odvolat námořní blokádu Kuby. Československý lid pobouřen agresivním činem USA. *Rudé právo*. 25. 10. 1962, roč. 43, č. 295, s. 1.
Nepodepsáno. Pirátská politika na pranýři národů. *Rudé právo*. 24. 10. 1962, roč. 43, č. 294, s. 1.
Nepodepsáno. Pirátské kroky USA proti Kubě odsuzovány. *Rudé právo*. 26. 10. 1962, roč. 43, č. 296, s. 3.
Nepodepsáno. „Podívejte se na Turecko!“ *Mladá fronta*. 28. 10. 1962, roč. 18, č. 257, s. 3.
Nepodepsáno. Porady v Bílém domě. *Lidová demokracie*. 23. 10. 1962, roč. 18, č. 252, s. 2.
Nepodepsáno. „Ruce pryč od Kuby“. *Mladá fronta*. 27. 10. 1962, roč. 18, č. 256, s. 1.
Nepodepsáno. Řešení v zájmu míru. *Lidová demokracie*. 26. 10. 1962, roč. 18, č. 255, s. 1.
Nepodepsáno. SSSR navrhuje USA opatření k normalizaci mírového stavu. *Rudé právo*. 28. 10. 1962, roč. 43, č. 298, s. 1.
Nepodepsáno. SSSR vrátil USA nótu. *Lidová demokracie*. 25. 10. 1962, roč. 18, č. 254, s. 2.
Nepodepsáno. Svět odsuzuje válečný akt USA. *Rudé právo*. 24. 10. 1962, roč. 43, č. 294, s. 6.
Nepodepsáno. Svět pobouřen agresivním činem USA. *Rudé právo*. 25. 10. 1962, roč. 43, č. 295, s. 1.
Nepodepsáno. Tato mapa je přetištěna. *Mladá fronta*. 28. 10. 1962, roč. 18, č. 257, s. 3.
Nepodepsáno. Tisíce mírových činů. *Rudé právo*. 27. 10. 1962, roč. 43, č. 297, s. 1.
Nepodepsáno. Učiníme vše pro zmaření agrese. *Rudé právo*. 25. 10. 1962, roč. 43, č. 295, s. 1,2.
Nepodepsáno. USA porušily mezinárodní právo. *Lidová demokracie*. 25. 10. 1962, roč. 18, č. 254, s. 1.
Nepodepsáno. USA předkládají světu padělky. *Rudé právo*. 27. 10. 1962, roč. 43, č. 297, s. 5.
Nepodepsáno. Věc míru zvítězí. *Lidová demokracie*. 24. 10. 1962, roč. 18, č. 253, s. 1.
Nepodepsáno. Vláda Sovětského svazu rázně odmítá agresivní akce Spojených států vůči Kubě. *Lidová demokracie*. 24. 10. 1962, roč. 18, č. 253, s. 1.
ŠÍP, E. Síla, s níž musí i USA počítat. *Rudé právo*. 19. 10. 1962, ročník 43, číslo 289, s. 3.

ŠTĚPÁNEK, V. Stojíme pevně na straně Kuby. *Rudé právo*. 24. 10. 1962, roč. 43, č. 294, s. 1.

ÚV ČSM. Zmařit zločinné plány. *Mladá fronta*. 25. 10. 1962, roč. 18, č. 254, s. 1.

VÁVRA, I. J. F. Kennedymu do žakovské knížky. *Mladá fronta*. 26. 10. 1962, roč. 18, č. 255, s. 3.